

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE Európai Eszköztár

intergenerációs oktatási programok fejlesztéséhez a
felsőoktatásban

Az ADD LIFE Projekt Eszköztár betekintést ad az intergenerációs tanulás kísérleti programja során szerzett gyakorlati tapasztalatokba. Ha érdekelt abban, hogy felsőoktatási intézményében intergenerációs csoportban tanuljanak a hallgatók, bizonyára sok hasznos információt talál ebben az eszköztárban.

<http://add-life.uni-graz.at>

add-life@uni-graz.at

Education and Culture

Socrates

Grundtvig

Full Partners: Co-ordinator: University of Graz (AT); Brno University of Technology (CZ); Goldsmiths University of London (UK); Summer University of Jyväskylä (FI); University of Pécs (HU); University of A Coruña (ES); EUCEN – European University Continuing Education Network (BE) | **Associate Partners:** Technology Centre Deutschlandsberg Ltd. in cooperation with Municipality Deutschlandsberg (AT); Association of Third Age Universities, Czech Republic (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); University of Kiel (DE); Educators' Center Association – House of Civic Communities (HU); UDP – Provincial Association of Pensioners and Retired Persons from A Coruña (ES); EAEA – European Association for the Education of Adults (BE)

Az „ADD LIFE – ADDING quality to LIFE through inter-generational learning via universities” projektet a Sokrates Programms Grundtvig Európai Bizottság finanszírozta: Grundtvig 1-project No. 229596-CP-1-2006-1-AT-GRUNDTVIG-G1

TARTALOM

- P Bevezetés**
- 01** *Franz Kolland*
Miért van szükség intergenerációs tanulásra?
- 02** *Franz Kolland*
Mit jelent az intergenerációs tanulás a felsőoktatásban?
- 03** *Anneli Hietaluoma*
Hogyan lehet kialakítani és fenntartani a társadalmi partnerséget?
- 04** *Isabel González-Abraldes, José Carlos Millán Calenti, Ana Maseda*
Hogyan használjuk a társadalmi partnerséget a társadalmi összetartás, az integráció elősegítéséhez?
- 05** *Petr Vavřín, Mary Claire Halvorson*
Milyen marketing döntéseket hozunk az intergenerációs tanulás érdekében?
- 06** *Valéria Pavluska, Raymond Thomson*
Hogyan tervezzük intergenerációs tanulási programot?
- 07** *Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger*
Hogyan állapodjunk meg az intergenerációs tantervben?
- 08** *Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger*
Hogyan lehet biztosítani együttműködésen alapuló intergenerációs tanulási folyamatot?
- 09** *Marcus Ludescher, Hannes Strempl*
Facilitált nyitott modul a hallgatókkal közösen – oktatói tapasztalatok
- 10** *Valéria Pavluska*
Hogyan alakítsuk ki a teljesítményértékelési módszereket az intergenerációs tanulásban résztvevők számára?
- 11** *Raymond Thomson*
Hogyan tervezzük meg az intergenerációs tanulás értékelését?
- 12** *Pat Davies, Petr Vavřín, Anneli Hietaluoma, Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher*
Hogyan lehet kiharcolni kreditpontokat intergenerációs tanulásért?
- 13** *Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher*
Az egyetemek szerepe önkéntes és fizetett civil aktivisták továbbképzésében
- 14** *Andrea Waxenegger*
A jövő önkéntes és fizetett munkaterületei
- 15** **Ajánlott irodalom**
- A** *Annex A:*
Az ADD LIFE Projekt és partnerei
- B** *Annex B:*
Civil társadalom modul:...amit az idősebbektől megtanulhatunk. Intergenerációs tanulás egyetemek támogatásával
Kultúra modul: A művészet története és jelentősége, a művészet értelmezése. A művészettörténet alaptételei – történelmi és kulturális összefüggések a művészetben
Foglalkoztatás és mentorálás: SeniorMent – Hogyan lehet tudást és tapasztalatot továbbadni?
Egészségtudomány modul: Szív- és érrendszeri rizikófaktorok
Információs társadalom modul – digitális kompetenciafejlesztés: multi-média és kommunikáció
Fenntartható fejlődés és fejlesztés modul: Eszközök és módszerek a gazdasági és a regionális fenntartható fejlődéshez

Kiadja: Grazi Tudományegyetem, Graz, Ausztria, 2008

Főszerkesztő: Dr. Andrea Waxenegger ADD LIFE Konzorcium, Grazi Tudományegyetem, Ausztria

Grazi Tudományegyetem, Továbbképző központ, Universitätsplatz 3, 8010 Graz, Ausztria

Telefon: ++43/316/380-1101; Fax: ++43/316/380-9035

Műszaki szerkesztő, terv, design, layout: Roman Klug, Grazi Tudományegyetem

Fordította: Edina Dragaschnig

Idézetek: Waxenegger, A. Az ADD LIFE Konzorcium nevében (fsz.) (2008): ADD LIFE Európai Eszköztár intergenerációs

oktatási programok fejlesztéséhez a felsőoktatásban. Graz.

© ADD LIFE Konzorcium, 2008; cikkek: lsd.szerzők

A projekt dokumentumai megtalálhatók a projekthonlapon: <http://add-life.uni-graz.at>

A jelen publikáció tartalmáért kizárólag a szerző felel, az Európai Bizottság nem felel az adatok további felhasználásáért.
A tanulmány szabad használatra készült.

Sokszorosítása és ingyenes terjesztése, kivonataiban is, szigorúan a forrás megnevezése mellett, nem kereskedelmi célokra, engedélyezett.

Download-PDF ISBN: 978-3-9502601-4-4

A Tool Kit az ADD LIFE Projekt keretében készült.

Külső szakértő

Prof. Dr. Franz Kolland, Bécsi Tudományegyetem, Ausztria

Külső evaluátor

Prof. Dr. Raymond Thomson, Centre for Lifelong Learning (Egész életen át tartó tanulás Központ), Strathclyde Tudományegyetem, Skócia, Egyesült Királyság

Projekt-honlap: <http://add-life.uni-graz.at>

Visszapillantás...

Régóta foglalkoztatott bennünket a projekt gondolata. Közös elképzeléseink egyik fő kérdése: miért rekesztik ki az idősebb felnőtteket a felsőfokú képzésből, a másik, hogy hogyan tudnánk mi, az egyetemek képviselői, a hallgatókkal és a célcsoporttal közösen, új és innovatív tanulási lehetőségeket kidolgozni, kikísérletezni. Kezdetből fogva intergenerációs tanulási formában gondolkodtunk, melynek keretében idős és fiatal diákok együtt dolgoznak és feltételeztük, hogy a tudományos ismeretszerzés kölcsönösen jó eredményt szülhet.

A projekt egészét tekintve nem volt könnyű megtenni a nagy lépést az „idősebb felnőttkori tanulás”-tól az „intergenerációs tanulásig”, hiszen az „intergenerációs” tanulás ötlete már önmagában nagy kihívást jelent. Hosszabb időre van szükségünk ahhoz, hogy a koncepciókat tisztázzuk és a projektcsoporthoz belül közös megegyezés születhesse. A projekt kísérleti részében **6 modul** dolgoztunk ki az európai agenda központi témái szerint. Fontosnak tartottuk, hogy a modulok tartalma „funkcionális” is legyen: a hallgatók tanulják meg, hogyan lehet valakiből mentor, promotor vagy éppen mediátor. Továbbá kidolgoztunk közösen a hallgatókkal **hat ún. facilitált nyitott modult**. A fő gondolat az volt, hogy a különböző generációk képviselőiből álló célcsoporttal alulról jövő kezdeményezés formájában vitassuk meg a tanulás tartalmát és formáját. Biztattuk a hallgatókat, hogy fogalmazzák meg egyénileg is és a csoport számára közösen is a tanulás céljait és eredményeit (learning outcomes). Úgy gondoljuk, megtettük az első fontos lépést ahhoz, hogy világossá váljék, mit jelent az intergenerációs tanulás a felsőfokú oktatásban, milyen fejlesztéseket kell végrehajtani ezen a szinten, és milyen kereteket kell megteremtenie ehhez felsőfokú intézményeinknek, hogy a jelenlegi próbálkozások akadályait megszüntessék. A jelen publikáció **alapidokumentumként** foglalja össze tapasztalatainkat, javaslatainkat és észrevételeinket. Segíthet a jövőbeni fejlesztési munkák elősegítése érdekében és tartalmaz egy cikkgyűjteményt is az alábbi témákkal:

1. intergenerációs oktatás és tanulás az egyetemeken és a felsőfokú továbbképzésben,
2. az egyetemek potenciális szerepe a promoterek továbbképzésében az önkéntes és a fizetett munka területén,
3. az intergenerációs egyetemi kurzusok különböző aspektusai az ADD LIFE a projekt során kifejlesztett modulok témáinak leírásával.

Rövid tanulmányok világítják meg a fejlesztés speciális aspektusait, és reméljük, hogy az eredmények a személyzeti fejlesztésben alkalmazásra kerülnek.

Kitekintés...

Néhány kérdésre az ADD LIFE konzorcium kitüntetett figyelmet szán:

1. **A felsőoktatásban további elméleti és gyakorlati munkáknak kell megszületniük az intergenerációs tanulás témájában.** Az első lépést megtettük. Megmutattuk, hogy a hallgatók és az intézmények is profitálnak az intergenerációs oktatásból, de az is kiderült, hogy több alapos elméleti megközelítésre, pedagógiai koncepcióra és megfelelő didaktikai módszerre van szükség.
2. **A felsőoktatási intézmények és a fejlesztő partnerek szorosabb együttműködésére van szükség.** Ez időigényes és drága, de úgy véljük, hogy jó befektetést jelent, mert hosszú távon a teljes oktatási és képzési szektor profitálhat belőle.
3. **A hallgatókat partnerként** kell kezelni, ösztönözni kell őket, hogy aktív részesei legyenek az intergenerációs és nyitott tanulási formának - itt többről van szó, mint marketingtechnikáról vagy képzési tanácsadói kérdésekről.
4. Azokat a módszereket, melyek segítségével az intergenerációs és a nyitott oktatás lehetővé és értékelhetővé válik, be kell vonni a felsőfokú intézmények **személyzeti fejlesztési** programjába. Az oktatási intézményeknek pedig komolyan kell kezelniük a szervezeti változásokhoz szükséges kérdést, hogy új utak váljanak elérhetővé.
5. A felsőoktatási intézményeknek foglalkozniuk kell azal a kérdéssel, hogy hogyan lehet a hallgatókat **segíteni** idősebb életkorban **új élettelfogás** kialakításában, és abban hogy hogyan válhatnak környezetük hasznos tanácsadóivá, mentoraivá.

*Dr. Andrea Waxenegger
ADD LIFE projektkoordinátor*

Közreműködők...

Dr. Pat Davies, az EUCEN (European University Continuing Education Network) projektek igazgatója. Az University Lifelong Learning az egyetemi szintű egész életen át tartó tanulás (ULLL) elismert szakértője, számos szakmai cikk szerzője.

Isabel Gonzaléz-Abraldes, pszichológus, a spanyol University of A Coruña-n szerzett gerontológus mesterdiplomát. Tanít az Adult Day Care Centre-ben „La Milagrosa”-ban. Kutatói munkássága során nagy tapasztalatot szerzett az idősekkel való munkában.

Mary Claire Halvorson, igazgató Professional Development and European Liaison a Goldsmiths College University of London. Nagy tapasztalattal rendelkezik a felnőttoktatási programok fejlesztésében, a projektmenedzsment területén. Tagja az LLinE-nak.

Anneli Hietalauma, a finnországi Summer University of Jyväskylä rektora. 1990 óta felelős vezetője a harmadik életkor programoknak. Tagja a National Council of the Finnish Universities of the Third Age-nek. Több éve dolgozik az AIUTA Board programban és nemzetközi szervezetekben.

Prof. Dr. Franz Kolland, szociológus a bécsi egyetemen, kutatási témája a gerontológia (tanulás idősebb felnőttkorban, biográfia, öregedés, életstílus, új technológiák használata) illetve az oktatás- és képzésszociológia.

Dr. Marcus Ludescher, Center for Continuing Education University of Graz koordinátora. Fő tevékenységi köre a harmadik életszakaszra vonatkozó koncepció- és programfejlesztés.

Dr. Ana Maseda, PhD biológus, kutatómódszertani szakértő. A spanyol University of A Coruña, oktatója, koordinálja az „Ageing, Advances and Research” PhD képzést, kutatási területei pl.: a molekuláris és élettani változások a neurodegeneratív patológiában.

Prof. Dr. José Carlos Millán Calenti, PhD, orvos, egyetemi tanár a gerontológia, geriátria területén dolgozik a spanyol egyetemen A Coruña-ban, oktat, a gerontológus mesterképzést vezeti; kutató, „Ageing, Advances and Research” PhD-program vezetője, az idősek kommunikációja projektek tagja, szakértő az Adult Day Care Centre-ben „La Milagrosa”.

Dr. Pavluska Valéria, PhD, egyetemi docens, több mint 15 éve oktat a Pécsi Tudományegyetemen. Oktatói tevékenységéhez tartozik a nonprofit szektor, a nonprofit management és marketing. Különböző kutatások fűződnek a nevéhez, kiemelkedőek a RE-ETGACE és a DOLCETA európai projektek, a nonprofit-szektor témájában több publikációja jelent meg, az EUCEN vezetőségi tagja.

Mag. Hannes Strempfl, osztrák, tapasztalt projektmanager, neveléstudománnyal foglalkozik, a deutschlandsbergi technológiaközpontban és a grazi családtanácsadó központ munkatársa.

Prof. Dr. Raymond Thomson, a Centre for Lifelong Learning University of Strathclyde igazgatóhelyettese, Skóciában. A Better Government for Older People (BGOP), szervezetben dolgozik, a Deputy Prime Minister's Office vezetése alatt, nemzeti és nemzetközi tevékenységei: EUCEN főtitkár, UK National Treasurer of the Universities Association for Continuing Education, és Secretary of the Scottish Universities Association for Lifelong Learning.

Prof. Ing. Dr. Petr Vavřín, Brno University of Technology (BUT) Csehország, korábban a Department of Automatic Control vezetője, 1994-2000 között rektorhelyettes a Nemzetközi Kapcsolatok intézetben és rektor a BUT-on. Oktatási területe: Theory of Automatic Control. Alelnöke volt az EUCEN-nek, jelenleg a cseh Association of the Universities of the Third Age elnöke.

Végezetül engedjenek meg magamról néhány szót: az oktatás és képzéstudomány, valamint a szervezeti fejlesztés témákkal foglalkozom. A grazi egyetem Továbbképző Központját vezetem, jelenleg elnökségi tagja vagyok az AUCEN-nek (Austrian University Continuing Education and Staff Development Network). Mindezeket túl alapító tagja és koordinálója vagyok az osztrák „Tanulás idősebb felnőttkorban” szakértői csoportnak.

A szerzők nevében remélem, hogy a Tool Kit inspiráló lesz és hasznossá válik saját fejlesztő munkájuk során.

az ADD LIFE konzorcium nevében

Dr. Andrea Waxenegger

a Tool Kit (eszköztár) kiadója

Franz Kolland

Röviden

A felnőttképzés és a gerontológia foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy az időseket „sajátos igényű csoportnak” tekintünk-e vagy sem, következésképpen a nekik szóló képzési programokat életkor szerinti vagy életkortól független, „integrált” csoportokban hirdessük-e. Fő kérdés, szükség van-e egyáltalán intergenerációs tanulásra? Az intergenerációs forma lelkes pártolóit néha fenyegeti a veszély, hogy elfelejtik, léteznek olyan közösségek, melyekben a generációk közötti természetes tapasztalatcsere még mindig sértetlen és működőképes.

Alapgondolatok

Az első intergenerációs programokat már az 1960-as években kifejlesztették válaszként annak a társadalmi jelenségnek a felismerésére, hogy a szociogazdasági helyzet változásai miatt egyre növekedett a fiatal és az idős családtagok közötti szociokulturális különbség. Az erős elválasztódás csökkentette az idős és fiatal lakosok közötti interakciót, izolálta az időseket és teret adott a generációval összefüggő sztereotípiáknak illetve mítoszoknak.

A generációk beágyazódnak saját világukba így a fiatalok és idősök tapasztalati élményei között alapvető különbségek vannak, generációk közötti gátakat jelentenek. A fiatalok és idősök kapcsolata körül zajló viták kiemelik a szociális biztonság területén az eloszlás problémáját és hajlanak arra, hogy a generációkat inkább konkurensnek mint partnernek tekintsék, különösen az állami támogatás-sokért folytatott versenyben.

A fiatalok és idősök közötti meggyengülő kapcsolat következtében a napi munkát egyre kevésbé tekintik közös feladatnak a társadalom tagjai. A mai kultúrákban az érdekek és tevékenységi körök területén egyre nagyobb pluralitás alakul ki. A hasonló életkorú személyek között megerősödik a kapcsolatfenntartás, míg az eltérő életkorú csoportokkal szembeni kapcsolat egyre gyengül. Ebből keletkezik a „strukturális életkori elválasztódás”. A gyermektelen párok számának növekedése, az egyedülállók emelkedő száma és az együttélés új formái redukálják az intergenerációs kapcsolat és a kölcsönös támogatás lehetőségeit; ez a folyamat a jövőben még fokozódni fog. Ezért szükséges, hogy a különböző korcsoportok eltérő tapasztalatai a tanulási programok tárgyává váljanak, és hozzájáruljanak a generációk közti különbségek áthidalásához.

Az intergenerációs tanulás fő indítékai

- **Az öregség sztereotípiáinak leküzdése** – A fiatalok és idősök között létrejött tanulási tapasztalat utat nyithat az idős felnőttek társadalmi integrációja felé. A külön-

böző korcsoportok közötti kommunikáció és érintkezés lehetőséget nyújt új kapcsolatok kialakítására. Ez az együttműködés új formáihoz vezethet az intézményekben, önszervezetekben és az újfajta társadalmi mozgalmakban.

- **Társadalmi tőke** – a pozitív társadalmi tőkéhez való egyenlőtlén hozzájutás és annak kockázata, hogy a társadalmi kirekesztés és a hátrányos helyzet negatív társadalmi tőkét eredményeznek, megemelik a szociális elzáródás veszélyét. Az intergenerációs tanulás megteremti azokat a feltételeket, melyek segítenek az intergenerációs kapcsolatok megteremtésében. Kibővíti, gazdagítja és helyreállítja a társadalmi hálókat, bizalmat és kapcsolatokat teremt, befolyásolja a közös értékek, mint például a tolerancia és a tisztelet fejlődését, kihat az egyéni viselkedésmódra és hozzáállásra, ezek pedig mind befolyásolják az egyén társadalomban vállalt szerepét.
- **Kognitív stimuláció** – Nyilvánvaló, hogy az intergenerációs programok résztvevői körében javulnak a kognitív képességek és az emlékezőtehetség. Több tanulmány kimutatta az intergenerációs programok pozitív hatását a fiatalokra, néhányban pedig kiemelten szerepel a fiatalokra és az idősekre egyaránt vonatkozó kölcsönös haszon. Sok programban az idősök inkább mentorként, oktatóként, coachként, barátként és patrónusként vannak jelen.
- **Közösségfejlesztés** – az intergenerációs kapcsolat újraépítheti a szociális hálókat, fejleszti a közösség teljesítőképességét és megteremti a minden korcsoportot összefogó közösséget. Az intergenerációs programoknak és gyakorlatnak szilárd alapja az a meggyőződés, hogy mindenkinek (egyén, család, közösség, társadalom) jobb lesz az élete, ha számos lehetősége nyílik az időseknak és a fiataloknak is összejövetelekre, integrációra, oktatásra és képzésre, egymás támogatására, gondoskodásra.
- **Tanulás és gyakorlat** – az intergenerációs kapcsolat az idős emberek kihasználatlan potenciáljait helyezi a középpontba. Itt nem magán a tanuláson van a hangsúly, hanem az együttes munkán egy közös cél irányába. A különböző generációk közös célja fogja össze a csoportot és vezeti el az intergenerációs tanuláshoz. Feltételezhető, hogy a tanulás vertikális és horizontális kapcsolatok eredményeként történik. Az intergenerációs kapcsolatnak két dimenziója figyelhető meg: egy kronológiai és egy összekötő. Az első dimenzió a kulturális és szociális normák átadására, a második pedig eltérő társadalmi helyzetben élők megértésére vonatkozik.

Miért kell intergenerációs program a felsőoktatásban?

Az intergenerációs tanulás hátterét az UNESCO 1998-as „World Declaration on Higher Education for the Twenty-First Century” képezi, melyben kihangsúlyozzák: „a felsőoktatás mindazok rendelkezésére kell, hogy álljon, akik eredményesen elvégeztek egy közép- vagy annak megfelelő iskolát, vagy pedig rendelkeznek a beiratkozási feltételekkel, mindegy milyen életkorban és bármiféle diszkrimináció nélkül” (3 cikkely(b)).

Az intergenerációs tanulást a felsőfokú intézményekben különféle – a harmadik életszakaszra vonatkozó – oktatáspolitikai fejlődések befolyásolják. Az 1970-es évek óta több koncepcióval találkozunk: idősök integrálása az általános egyetemi képzésbe, speciális programok koncepciója, de létezik a harmadik életszakaszra érvényes egyetem elképezése is (University of the Third Age – U3A). Ezek a programok főképp idős felnőtteknek szólnak.

Azok az érvek, melyek a felsőfokú oktatásban történő intergenerációs oktatást emelik ki, a generációk közötti hasonlóság elvén nyugszanak. A gerontológiai kutatások kimutatták a fiatal és idős hallgatók tanulási hozzáállásának hasonlóságát. Az ellentétek (végzettség, nemek, státusz) ellenére sok hasonlóság is felfedezhető. Mindkét csoport tudja, mit akar, befolyást gyakorolhat a kurzus tartalmára és típusára, és mindkét csoport képes tanulmányai megszervezésére.

Fontos az idős felnőtt hallgatók szakmai ismerete és tapasztalata. Azáltal, hogy személyes és szakmai tapasztalataikat össze tudják hasonlítani az egyetemi képzés tartalmával, az idős felnőtt hallgatók jobban össze tudják vetni egymással az elméletet és a gyakorlatot.

A felsőfokú oktatásban az intergenerációs tanulás mellett szól egy másik érv is: a tanulás speciális formája. A tudományos tanulás feltáró jellegű és önálló irányítású tanulás, ebben messze meghaladja a tudásalapú tanulást. A feltáró jellegű tanulásban nemcsak az adott generációra jellemző tapasztalatokról lehet elmélkedni, hanem új didaktikai megoldásokat lehet elérni és teret lehet adni civil aktivisták modelljeinek kifejlesztésére. Az elmélet és a tapasztalat közti dialógust mindenképpen előnyben kell részesíteni. A tudományos tanulásnak meg kell adnia a lehetőséget a szubjektív tapasztalatok és az elméleti tudás összekapcsolására.

Franz Kolland

Bevezető

Az intergenerációs tanulás egyenlően fontosnak tekinti mindkét korcsoport számára, és általában a társadalom számára is, a fiatalok és idők közötti kapcsolatot.

Az intergenerációs tanulás

- az egymásra utaltsággal és a kölcsönösséggel van kapcsolatban,
- fontos a közös tevékenységek gyakorlásában és az együttes fejlődés folyamatában – más szavakkal, a kapcsolat több, mint egy egyszerű kölcsönhatás,
- kifejezetten különböző életkorúak és generációk eltérő tapasztalataira irányul,
- a tapasztalatcserére épül, így felhasználhatóak az egyes generációkra jellemző képességek,
- serkenti a kritikus gondolkodásmódot, rámutat a sztereotípiák látókörgyengítő tulajdonságaira; azaz kiemeli: emberek között individuális eltérések vannak, az általánosítás soha nem pontos,
- csökkenti az öregedésről kialakult negatív sztereotípiákat, figyelembe veszi az idős felnőttek tapasztalatait és annak jelentőségét a fiatalok képzésében. Feladatok a más életkorúkkal szembeni megértést fokozni és adott esetben korrigálni.

Az intergenerációs tanulás nem jelenti

- a generációk pusztá együttlétét,
- hogy minden tanulási folyamat, melyben fiatalok és idők vesznek részt szükségszerűen intergenerációs tanulás,
- pusztán a tudásátadást.

Az intergenerációs tanulás a fiatalok és idők közötti kölcsönös tanulási kapcsolatként és interakcióként definiálható.

Alapelvek

Az intergenerációs programokon a fiatalok és az idők tapasztalatcseréjéből mindkét csoport profitál. A programok serkentik a szociális kapcsolatok generációkat átfogó kialakítását támogatják a kulturális tapasztalatcserét és pozitív szociális támogatási rendszert teremtenek. Általánosságban megállapítható, hogy az intergenerációs tanulás a nagyszülő, szülő, gyerek, unoka szocioantropológiai koncepcióján alapszik. Az „intergenerációs” fogalom két vagy több generáció képviselőinek tanulási folyamatba történő bevonását jelenti, így várhatóan különböző generációs perspektívákat ismerhetnek meg a résztvevők. Az intergenerációs tanulás lehetővé teszi más perspektívák megértését. Ezúton az egyének új tapasztalatokat gyűjtenek, de mindemellett együtt dolgoznak egy közös cél érdekében és lehetőségük nyílik a megváltozásra.

Ezzel szemben a „multigenerációs” fogalom általában hasonló, de szélesebb értelemben használatos.

Jelentése: tapasztalatokat és jellegzetességeket megosztani a generációkkal, anélkül, hogy szükségszerűen közreműködnének vagy egymást kölcsönösen befolyásolnák. Az International Consortium of Inter-generational Programmes is definiálja az intergenerációs programot: társadalmi eszköz; a fiatal és idős generációk közötti tanulás és tapasztalat célirányos, folyamatos cseréje (International Consortium of Inter-generational Programmes).

Az intergenerációs tanulás tartalmaz társadalmi és intézményes stratégiákat, kulturális és közösségi szokásokat, és olyan törekvéseket, melyek az intergenerációs aktivitást támogatják. Egyidejűleg hozzájárul a közösség társadalmi kohéziójának erősítéséhez. Ugyanakkor integratív, a pozitív tapasztalatokra épül, amiket fiatalok és idők egymásnak és környezetüknek átadhatnak.

Az intergenerációs tanulás gyakran nem formális, például ha családunk idősebb tagjaival beszélgetünk. Az idősebb felnőttek számára a tanulás általában inkább informális egység, mint képzési egység, és inkább saját érdekeik vezérik őket, mint a formális követelmények. Tanulhatunk az iskolák és egyházak által szervezett öregek otthonában történő látogatásokból is.

Az intergenerációs gyakorlatra létezik számos hasznos program: idős felnőttek mentorálnak fiatalokat, ilyenkor segítik az önbizalom és a teljesítmény növekedését, vagy a fiatalok megmutatják az időknek az új technikai eszközök használatát, a környezetvédelmi projekteken közösen dolgoznak vagy közösen játszanak színdarabban.

Az intergenerációs program az alábbi három alapelvre kell, hogy épüljön:

- együtt tanulás (kommunikatív tanulás),
- tantárgyak közötti koncentráció (interdiszplináris tanulás) és
- egymástól tanulás (dialogikus tanulás).

Hogy ezeket az elveket követni lehessen, fontos, hogy az intergenerációs tanulási egységek ne haladjanak meg egy bizonyos méretet (max. 30 fő), mert nagy csoportlétszámmal nem lehetséges intergenerációs tanulás. Fontos továbbá, hogy a csoportokban a különböző generációkat képviselők száma egyensúlyban legyen. Amennyiben kevesebben vannak az idősebb felnőttek, akkor interakcióként legfeljebb csak az egymás elfogadása várható el, a kommunikáció nem fog megtörténni. Ha azonban többen vannak az idősebb felnőttek: előtérbe kerül a tapasztalat, ami pedig a változás elvét fogja akadályozni.

Mire figyeljünk az intergenerációs tanulás során?

- Intergenerációs programok elkészítése munkaigényes, amihez szükség van fizetett szakember személyzetére, valamint az intézmény támogatására. Az intézménynek termetet kell biztosítani, hogy eredményesen lehessen dolgozni. Az intergenerációs tanulás során a fő szempont nem a tradicionális idős-fiatal szerepeken van, mert a programok célja a multigenerációs társadalom tudatosítása.
- El kell fogadni az intergenerációs tanulás többfajta módszerét, melyek a régiókra jellemzőek lehetnek. Egyik fő vitapont az oktatóorientált és az önszerveződéses tanulási módszer szembeállítás. A módszerek előírása helyett érdemes a tanulók igényeinek pontos elemzését elvégezni, mielőtt az intergenerációs tanulás megtörténik.
- A kulturális különbségek akadályozhatják az intergenerációs tanulást. A tanulók kritikus szemmel vizsgálják meg saját kulturális hátterüket és legyenek képesek megérteni más megközelítési formákat is. Különböző kulturális kódok magukban rejtik a félreértéseket, és adott esetben problémás kommunikációs helyzetekhez vezethetnek.
- Az intergenerációs tanulás szembe kerülhet a tanulás és a tapasztalatcsere hagyományos formáinak újjáéledésével, ha az oktató nem fogadja el és nem ösztönzi azokat a tanulási attitűdöket, melyek új utakat mutatnak és visszajelzéseket adnak. Az intergenerációs tanulásnak többnek kell lennie, mint egymás pusztá elfogadásának. Az intergenerációs tanulásnak kommunikatív kölcsönösséget kell jelentenie.

Anneli Hietaluoma

Röviden

A bevezető rövid áttekintést ad arról, hogy mit jelent a társadalmi partnerség a felsőoktatási intergenerációs programok kialakításában. Ezt követően bemutatja a jövőbeli modellt, aminek központjában a University of the Third Age fejlesztőpartnereinek a munkája és a munka fenntarthatósága áll.

Alapgondolatok

A társadalmi partnerség fogalmát itt arra a helyzetre használjuk, amikor különböző érdekelt csoportokat képviselő különböző típusú intézmények vesznek részt a fejlesztő munkában, vagy még pontosabban: a társadalmi partnerség az intergenerációs tanulás együttes tervezése a felsőoktatásban.

Társadalmi partnerség alatt értendő:

- **Fejlesztési partnerek felsőoktatási intézmények között** – szakmai és intézményes csoportok között európai, nemzeti, regionális és intézményes szinten – eltekintve attól a nyilvánvaló igénytől, hogy az európai dimenzió beépüljön a tanulási programba, végig kell gondolniuk a szakembereknek, hogyan tudnak együttműködésük során igazi európai többletértéket elérni. Ez egy alapfeltétel. Csak akkor valósítható meg a hallgatók számára optimális választási lehetőségekkel rendelkező európai felsőoktatási rendszer, ha az érintett csoportok és a szakértők európai szinten az ötletek, tapasztalatok és szakmai ismeretek valamint folyamatos és strukturált tartalmi, pedagógiai megközelítésekről szóló konzultációk eszmecseréin részt vesznek.
- **Fejlesztési partnerek felsőoktatási intézmények és hallgatók között** – Az felsőoktatási intézményeknek az új célcsoportokból származó potenciális hallgatókat partnerneként kell kezelniük, hogy meg tudjanak felelni az elvárásoknak. Ez nem a tökéletes marketing kérdése. Világos, hogy az új típusú partnerség kialakításának egy módszere, hogy a hallgatói csoportok képviselőit bevonják az intergenerációs tanulási helyzetek közös fejlesztési munkálataiba, és a tanulási folyamat során illetve végén értékelhetik a folyamatot és az együttműködés minőségét. Meg kell említeni, hogy a tanulási egységekben a hallgatók között az intergenerációs csoportokban fejlesztési együttműködések alakulhatnak ki. Az intergenerációs tanulási csoportok eszközei lehetnek a családon kívüli, új intergenerációs társadalmi hálózatok kiépítésének. Ez egy további kutatási munka egyértelmű kérdésfeltevését jelentheti.

Meg kell tanulni, hogy hogyan kell a felsőoktatási intézményeken belüli és kívüli különböző társadalmi csoportokkal a szociális partnerséget és annak fenntarthatóságát kialakítani. Elsősorban a kapcsolatok fenntarthatósága kell, hogy cél legyen, hiszen ez kölcsönös hasznára válhat a partnereknek. A felsőoktatásban tehát nagy szükség van a megszervezett tanulásra.

Az ADD LIFE fejlesztő munka tapasztalatai...

Az ADD LIFE konzorciumban a társadalmi partnerségnek különböző modelljei fordulnak elő. Az együttműködések intenzívebbek lettek és új elemekkel egészültek ki:

Öt egyetem, egy nyári egyetem és egy európai szervezet dolgozott fő partnerként együtt. E mellett hozzátartozott az együttműködéshez még 7 külső partner is: egy egyetem (University of Kiel), egy városi üzemeltetésű vállalat (Technologiecentre of Deutschlandsberg), egy nemzeti platform (Association of Third Age Universities, Czech Republic), egy idős nyugdíjasok egyesülete (Provincial Association of Pensioners and Retired Persons from A Coruña) és egy európai nonprofit szervezet (European Association for the Education of Adults – EAEA). A formális fejlesztési kooperációs munkától eltekintve a modulok és a facilitált nyitott modulok kialakítása során más szervezetek és szakemberek is bekapcsolódtak a fejlesztésbe: Szociális és fogyasztóvédelmi Minisztérium (Graz), Munkaerőpiaci Központ (Graz), Civil Közösségek Háza (Pécs), és az Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület (Pécs).

Esettanulmány: Summer University of Jyväskylä (Jyväskylä-i Nyári Egyetem)

A University of the Third Age (UTA) Jyväskylä sikereinek egyik fő oka Jyväskylä város, a University of Jyväskylä és a Summer University of Jyväskylä közötti szoros együttműködés. Minden partner szerepét és feladatát külön definiálták.

Jyväskylä város: A város szemszögéből az UTA munkája az idős emberek preventív gondozásának egy fontos formáját jelenti. Ezért Jyväskylä város az UTA-t 1989 óta anyagilag támogatja. A városi támogatás az egyetem számára lehetővé tette, hogy a kurzusok díja alacsony maradjon, így a programok ténylegesen mindenki számára hozzáférhetővé váltak.

A University of Jyväskylä az UTA számára ingyenesen rendelkezésre bocsát a főépületben minden termet, mely évente néhány ezer Eurós megtakarítást jelent. Csak azokról a termekről kell bérleti díjat fizetni, ahol az idős felnőttek számára számítógépes tanfolyamokat szerveznek (elkülönített projektfinanszírozás címen). Fotos továbbá az egyetem szellemi támogatása is. A jelentős karok aktívan részt vesznek az UTA menedzselésében. Intenzív az együttműködés a Finnish Centre for Interdisciplinary Gerontology-val is. Az egyetem nagyra értékeli az UTA munkáját és a felnőttoktatás részének tekinti a jyväskylai egyetemen. Az Open University, mint az egyetem egy részlege az UTA oktatási és képzési tevékenységének menedzselésében és megvalósításában vállal szerepet.

Az **Open University (OU)** egy-egy képviselője az UTA menedzsment és programtervezői csoportjában dolgozik. Az OU tanárai évente különböző szemináriumokat tartanak. Az UTA hallgatói minden szemeszter kezdetén tájékoztató

tást kapnak az OU programjairól, és az UTA füzeteiben információk szerepelnek a kapcsolatfelvétel lehetőségeiről.

A **Summer University of Jyväskylä** felelős az UTA fejlesztéséért, a finanszírozásáért és az adminisztrációs munkáért, valamint a nemzeti és nemzetközi kapcsolatok ápolásáért. A Summer University mint a felnőttoktatás területén működő oktatási intézmény oktatási egységek alapján kalkulált állami támogatást kap, amiből egy rész az UTA számára lekötött összeg.

Az ADD LIFE Projektben a feladatunk a „Kultúra” című modul kifejlesztése volt intergenerációs hallgatói csoportok részére, amely ideális esetben az UTA Jyväskylä és az OU hallgatóit egyenlő mértékben érdekli. Az együttműködésnek ez a típusa nagyon érdekes volt a Universities of the Third Age (2006-2008) nemzeti fejlesztési program számára is. Az egyik feladat az volt, hogy az UTA munkájának profilját mint „a nyitott egyetemi oktatás és képzés speciális formáját” bemutassák, ahogyan az UTA-t 1991-ben az Oktatási Minisztérium ratifikálta. Az együttműködés jó választás is volt, mert tudtuk, hogy a hallgatók életkori szóródása a nagyon fiatal diákoktól és az idős felnőtt hallgatókig (UTA) terjed. Ahhoz, hogy a résztvevő hallgatói csoportok életkori keveredése megtörténjen, és, hogy az önkéntes munka aspektusa is szerepet kaphasson, megkérdeztük az Art Museum of Jyväskylä-t, hogy partnerként részt venne-e a programban. A modulunk témája nagy érdeklődésre talált, mert a múzeumban már létezett egy önkéntes múzeumvezető csoport, ők lettek az „oktatók”, és voltak olyan személyek is, akik ezt szívesen megtanulták volna, hogy saját korcsoportukat, fogyatékosokat, gyerekeket, vagy emigráns csoportokat vezethessenek a múzeumokban, a kiállításokon.

Következtetések

- Az érintett csoportok közötti társadalmi partnerség, beleértve a tanulókat is, a nem hagyományos és idősebb tanulóknak nyújtott programok minőségi javításának alapvető elemei.
- Ahhoz, hogy a társadalmi partnerség fenntartható legyen, a felsőoktatásnak meg kell tanulnia az új szervezeti folyamatokat. Mivel különböző típusú partnerek dolgoznak együtt és a kooperációk komplex rendszereknek tekintendők, nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy pontosan ezért fennáll a bukás veszélye is, illetve az a lehetőség, hogy az együttműködés nem éri el céljait.

Javaslatok

- Ahhoz, hogy a nem hagyományos és idős felnőtt hallgatók részére az intergenerációs programok minőségi javítását, mint közös célt elérjük, a társadalmi partnerséget hosszútávra alaposan meg kell tervezni. Fontos, hogy ismerjük a kooperációs partnereket és célkitűzéseiket, valamint definiáljuk a feladatköröket és a pontos szerepeket minden egyes közös cél szemszögéből. Nagy jelentőséget kell adni a célcsoport és a hallgatói igények elemzésének – a célcsoport minden fejlesztő partner számára fontos kell, hogy legyen. Ideális esetben évekre szóló partneri kapcsolatok alakulnak ki.
- Magára az együttműködés minőségére nagy hangsúlyt kell helyezni, és szakszerűen kell kezelni. A közreműködő kollégákat támogatni kell abban, hogy megszerezzék az új kapcsolatok kialakításának és menedzselésének képességét.

Hogyan használjuk a társadalmi partnerséget a társadalmi összetartás, az integráció elősegítéséhez?

Isabel González-Abraldes, José Carlos Millán Calenti, Ana Maseda

Röviden

Az ADD LIFE Projekt eredményei alapján a cikk bemutatja, hogy hogyan lehet a társadalmi partnerséget felhasználni a társadalmi integrációs folyamatok elősegítésére a felsőfokú oktatás keretein belül.

Alapgondolatok

A társadalmi partnerség fogalmát itt abban az értelemben használjuk, amikor különböző érdekelt csoportokat képviselő különböző típusú intézmények bekapcsolódnak a felsőoktatás keretein belül történő intergenerációs tanulás fejlesztésébe. Az ilyen típusú társadalmi partnerség célja a hátrányos helyzetű hallgatói csoportok társadalmi integrációjának támogatása és olyan tanulási megoldások kifejlesztése, melyekben lehetségessé válik a résztvevők között új szociális hálók kialakítása.

A „hátrányos helyzetű” fogalom ebben az esetben nem feltétlenül a korábbi formális képzettség hiányát, jelenti, hanem azt, hogy a tanulási lehetőségeket az idős kor miatt nem mindenki képes elérni vagy megfizetni. Az integráció érdekében be kell vonni a potenciális érdeklődőket az intergenerációs oktatás korai tervezési időszakán túl a megvalósításba és az értékelés folyamatába is. A partnerintézményekkel való együttműködés hozzájárul a résztvevők hatékony toborzásához is. Az integráció támogatása önmagában is fontos kérdés a tanulási egység egészében. A fiatalok és az idős felnőttek együttes tanulása hozzásegít az öregedés negatív előítéleteinek, és a generációk egymásról alkotott rossz elképzeléseinek eloszlításához. Tehát az intergenerációs programok olyan fontos mechanizmust is jelentenek, melynek keretében megvitatásra kerülhet az öregedés mint téma. A társadalmi integráció szemszögéből tekintve az intergenerációs programok ötlete a minden korosztálynak szóló társadalom elvén alapszik, és a szolidaritás, valamint a kölcsönösség elvén nyugszik.

Az oktatóknak és a moderátoroknak olyan programokat kell kifejleszteniük, melyek az integráció folyamatát serkentik és amelyek nemcsak az egyéni különbségeket, hanem a társadalmi csoportok közötti különbségeket és a hallgatók különböző tanulási szokásait is figyelembe veszik. Ezek a módszerek ne csak a tanulás alatt legyenek eredményesek, hanem hassanak ki a hagyományos családi kapcsolatokon kívül új intergenerációs kapcsolatok kialakítására is, hogy a hallgatók között új társadalmi partnerség jöhessen létre.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE tapasztalatok...

Az ADD LIFE Projektben projektpartnerségek alakultak, az érintett csoportok képviselői (néhány külső partner is) bekapcsolódtak a helyi projektcsoportba, és kezdetől fogva részesei voltak a fejlesztési folyamatnak. Grazban együttműködés jött létre egy technológiaközponttal, Brno a National Association of Third Age Universities-sel kooperált, Pécs pedig a Civil Közösségek Házával. A fejlesztési kooperációban résztvevők vegyes összetétele természetesen befolyásolta a tanulási egységeket és a célcsoportok moduljait: Brnoban például egy fiatal oktatót az idősebbek közül azok az önkéntesek támogattak, akiknek jó számítógépes ismereteik voltak.

Jyväskyläben az önkéntes múzeumvezetők együtt dolgoztak a University of the Third Age és az Open University hallgatóival, Pécsen a hallgatókhoz csatlakoztak idős aktivisták, szakértők, képviselők és moderátorok, akik a civil társadalom aktivistái vagy a civil társadalom kérdéseivel foglalkoznak.

Esettanulmány: University of A Coruña

Ahhoz, hogy az intergenerációs ADD LIFE modulokban az integráció létrejöjjön, a Gerontology Research Group (Időskori Kutatócsoport) (GRG) University of A Coruña (UDC) felhasználta a régi együttműködési kapcsolatokat a Provincial Association of Pensioners and Retired Persons of A Coruña (Nyugdíjasok Területi Szövetsége) (UDP)-val. Az UDP fő céljai között szerepel idős emberek szociális támogatása, illetve a különböző intézkedések felülvizsgálata, hogy életkörülményeiket javítsák. Az UDP együttműködik a hivatalokkal az adminisztráció, a munkaügy és a szociális biztonság területein, valamint egyéb szervezetekkel, hivatalos és magán intézményekkel a tevékenységek megvalósításában. A „La Milagrosa”. Gerontológiai intézet az UDP-hez tartozik, itt napközben 70 személyt látnak el, 64 ágy áll a bentlakók rendelkezésére. Mindemellett az intézmény elismert kutató és fejlesztő központ is. A fejlesztési kooperáció 1999-ben kezdődött, 2003-ban megújították és kibővítették. Az UDC és az UDP közötti eredeti megállapodás adta meg a lehetőséget a tudáscserére és a tudományos kutatási lehetőségekre (oktatás és kutatás La Milagrosa-ban).

2001-től az UDP felvette feladatai közé a gerontológiai források menedzsmentjét. Ez lehetőséget adott az UDC-nek a menedzselésbe bevonni a GRG gerontológiai szakembereit is, a La Milagrosa központ menedzsere egyúttal a GRG igazgatója is. Az UDC és az UDP közös érdeknek tekintik együttműködésüket ennek keretében a kultúra, a tudományos és a technológiai fejlődés támogatását, hogy az ismeretek felhasználása társadalmi haszonná válhasson. Mindkét fél számára hasznot jelent az együttműködés: Az UDC-nek, mert olyan központtal rendelkezik, ahol a kifejlesztett programokat és technológiát alkalmazni tudja, az UDP-nek, mert ezáltal szolgáltatásainak minőségét javítani tudja.

Az ADD LIFE Projektben az együttműködést arra használták, hogy az integrációt elősegítsék, a modulokat az UDP-val közösen kidolgozták és kikísérletezték, a hátrányos helyzetű idős hallgatókat az UDP-ből bevontak a programba, és a hátrányos helyzetű hallgatókat bevonták a facilitált nyitott modulokba.

Következtetések

- A felsőoktatási intézmények több európai országban intenzíven foglalkoztak azzal a kérdéssel, hogy hogyan tudnák intézményeikben jobban megteremteni a társadalmi integrációs lehetőségeket. Ennek során elsősorban a társadalmi osztályra, a nemre és a nemzetközi hallgatókra figyeltek, és kevésbé vették a figyelmükbe a során figyelembe az életkort és a különböző tanulótípusokat. Az intergenerációs tanulás nem része az intézmények stratégiájának.
- A mai napig az egyes oktatóktól, moderátoroktól függ az fejlesztési programok megteremtése, és azok olyan jellegű kialakítása, hogy serkentsék a társadalmi integrációt. Ez szisztematikus intézményes támogatás nélkül meghaladhatja az egyes oktatók képességeit.
- A hallgatókat nem hívják, hogy vegyenek részt az új megoldások fejlesztésében, és kezdetben nem látják, miért kellene e szerint dolgozniuk (úgy vélik, az intézményeknek maguknak kell tudniuk, mit akarnak felkínálni), nem ismerik hogyan folyhat egy együttműködésen alapuló munka, és ők ehhez hogyan tudnának hozzájárulni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy a hallgatók megszokták az ún. „kompetitív” modell szerinti oktatást (Ki tud többet? Ki a legjobb?), és nem ismerik az együttműködésen alapuló tanulás elveit, módszereit.

Javaslatok

- A felsőoktatási intézményeknek a programokon résztvevő csoportokat pontosan fel kell mérniük, hogy elősegítsék a felsőoktatásban az integrálódást, másrészt pedig, hogy az intergenerációs tanulási programot ki lehessen fejleszteni. A partnerekkel történő kapcsolatok kiépítése intézményi összefonódást jelent és gondos menedzselést igényel.
- Az integrálódás nemcsak az intézménynek jelent kihívást, hanem a tanulási egységek kidolgozásában is. Az oktatóknak és a moderátoroknak fel kell készülniük arra, hogy meg tudják szervezni a tanulást, ebben meg kell adni nekik a támogatást, mely minden résztvevő igényét kielégíti és megfelel az adott tanulótípusoknak is. Az oktatóknak és a moderátoroknak ismerniük kell azt is, hogy egyes tanulási egységek jobban, mások pedig kevésbé fogják ösztönözni az oktatáson túli társadalmi hálók kialakítását. Nekik mindenképpen az a feladatuk, hogy az együttműködés elvén alapuló tanulási formát és ne a kompetitív tanulás módszerét alkalmazzák.
- Az integrációt támogató intergenerációs felsőoktatási programok fejlesztéséhez szükséges a potenciális hallgatók bevonása, ami időigényes feladat és adott esetben önkéntes munkát is jelenthet. Az intézményeknek ezért megoldásokat kell találni arra, hogyan kívánják motiválni azokat, akik idejüket és energiájukat ilyen jellegű folyamatokra áldozzák.

Petr Vavřín, Mary Claire Halvorson

Röviden

A cikk az intergenerációs oktatási szolgáltatások marketingének néhány speciális elemét mutatja be.

Alap gondolatok

Az oktatásban és a képzésben megszokott hagyományos szakszerű marketing módszereket és -csatornákat, beleértve a szokásos „do's” & „don'ts”-okat is, alaposan meg kell vizsgálni abból a szempontból, hogy mennyire segítik a vegyes életkorú csoportoknak szóló kommunikációt. Ha tanulási programokhoz marketing eszközöket használunk, feltétlenül olyan stratégiát kell választani, ami tartalmazza a termék, az ár, a befolyásolás és a csatorna döntések mindegyikét. A „mix” kifejezés az egyensúly fontosságát hangsúlyozza; abban az esetben, ha egy korosztály kevésbé érdeklődik a program iránt, előfordulhat, hogy úgy kell megváltoztatni a terjesztés módját, hogy a potenciális résztvevőket jobban megszólítsa; a reklám minőségét javítani kell, vagy éppen az árat kell módosítani. Mindenképpen ki kell emelni, hogy az intergenerációs tanulás a felsőoktatásban valódi újdonság, tehát a hagyományos marketing technikák lehetőségeik határaihoz érnek:

- **Szegmens marketing:** Hogyan lehet elérni egy vegyes korosztályú csoportot? A célcsoportoknak el kell magyarázni, mit jelent a felsőoktatásban az intergenerációs tanulási helyzet (szint, célok, módszerek, akkreditálás, feltételek, haszon). A fiatalok és az idősek várható fenntartásai miatt szükség van testreszabott tájékoztatásra és tanácsadásra. Az intergenerációs marketingterveknek figyelembe kell venniük az egyetemen kívüli és az egyetemen belüli célcsoportokat is, tehát az idősebb egyetemi kollégákat és a fiatal, egyetemi jogviszonnyal rendelkező diákokat sem szabad kihagyni. Azokon a szemináriumokon, ahol rendszeresen részt vesznek egy adott korosztály hallgatói, fel kell hívni a figyelmet az intergenerációs tanulás lehetőségeire.
- **A tanulók mint partnerek:** A Tool Kit teljes egészében végigkísérnek bennünket azok a példák, melyek a társadalmi partnerségen belüli, az oktatók és a tanulók közötti és a tanulók egymás közötti kapcsolatai kiépítésének fontosságát igazolják már a kurzus tervezési szakaszában. Ez megköveteli a célcsoport igényeivel és szükségleteivel szembeni empátiát, és azt a fajta kommunikációt, amely minden korcsoport számára hatékony. Mivel az intergenerációs tanulás egyik alapvető célja az idősek és a fiatalok közötti új társadalmi hálózatok kiépítése, a „fogyasztó” helyett „partnernek” nevezett résztvevők talán könnyebben kialakítják a „partner másokért” önképet.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

- **Internet és az új médiumok:** Vannak bizonyos félelmek, hogy az internet használata kizárja az idősebb embereket a kommunikáció egy részéből. Fontos tehát, hogy az internet használatának elősegítése, különösen az idősebb emberek számára, az intergenerációs program marketingtervének része legyen. Jól működnek azok a célcsoportorientált kiadványok, melyeket a különböző korcsoportok meggyőzésére alakítottak ki. A média bármelyik típusa szóba jöhet: folyóiratok, blogok, rádió, TV. Az alacsony költségű prospektusok különösen kedveltek az idősebb, olvasni szerető emberek körében; matricák, amelyek szimbolikusan mutatják be a tapasztalatokat vagy az életminőség javítását bemutató mini példák, olyan személyeket idézve, akik már részt vettek a programban.

Az ADD LIFE fejlesztési munka tapasztalatai...

Eltekintve azoknak a marketinganyagoknak a használatától mint pl. a nemzeti nyelveken íródott modul prospektusok (melyeket az egyetemen belül terjesztettek) és az intézetek szokványos marketingcsatornáitól (honlap, levelező listák, folyóirat reklámok stb.), az ADD LIFE munkatársak megpróbálták közvetlenül, személyesen is meggyőzni célcsoportokat, idősebb érdeklődőket és fiatalabb diákokat is az intergenerációs tanulás lehetőségéről. Elmondták, milyen formában történik az oktatás, és mit várhatnak a résztvevők egy intergenerációs tanulási programtól. Mivel egyik legfontosabb feladat a különböző generációk részvételének biztosítása volt, szükségesnek mutatkozott a modulokat a különböző korosztályoknak különböző megfelelő helyzetekben reklámozni. Az általános meghirdetés nem lett volna elegendő arra, hogy a tervezett formában létrejöjjön az intergenerációs tanulási helyzet.

Esettanulmány: University of the Third Age, Brno University of Technology

Az intergenerációs oktatás az utóbbi időszakban mint új irányzat jelent meg az idősoktatásban. Az ADD LIFE „Multimédia és kommunikáció” kísérleti kurzus keretében ennek az elképzelésnek az alapelvei kerültek alkalmazásra a University of the Third Age (a „harmadik életkor egyeteme”) keretében a Brno University of Technology-n. Felfedeztük, hogy a közös munka az oktatásban a fiatal diákok és az idős felnőttek részére is hasznossá válik.

A testreszabott szegmens marketing kialakítása során fontos, hogy ismert legyen a célcsoport és ne csak az legyen a cél, hogy a kurzust „el kell adni”. Fontos az is, hogy előzetesen, de folyamatosan a program folyamán is az intergenerációs tanulási forma különös elemei hangsúlyt kapjanak, így elkerülhetőek a félreértések és a nehézségek. Ennek értelmében a fiatal hallgatóknak elmondtuk, hogy számíthatnak az idős felnőtt hallgatók élettapasztalataira, és bizonyára könnyű lesz számukra megérteni azokat a problémákat, melyekkel az idősebbek állnak szemben. Az idős felnőtt diákoknak pedig elmagyaráztuk, hogy gátlásokat elvesztik, ha fiatal diákokkal közösen dolgoznak a modern technológiával, és megtanulják értékelni is a fiatalok munkáját. Ha az intergenerációs tanulás ötletét reklámozni kívánjuk, akkor elsőként fontos a különböző korcsoportok igényeit és a teljesítendő követelményeket alaposan felmérni.

Vizsgáljuk meg közelebbről a két csoportot – idős és fiatal hallgatókat –, valamint a velük dolgozókat. Fiatal hallgatók esetében fontos, hogy tudják, alkalmasnak kell lenniük türelmesen és figyelmesen végighallgatni az időseket, és a látszólag banális problémákra vonatkozó kérdéseket, melyeket az idősök várhatóan feltesznek, igyekezzenek megérteni.

Ezzel gyorsan és hatékonyan bizalmat nyernek az idős hallgatók körében. Tudniuk kell, hogyan lehet másokat ösztönözni. Néha nem jelent gondot a motiválás, de általában gondot jelent annak hosszabb távon történő fenntartása. Az oktatók felkészültek a fiatal diákok ilyen irányú tájékoztatására. El kell érniük, hogy az idősök tevékenységi területeit bővítsék és fejlődésükhöz új lehetőségek nyíljanak. Ami az idős felnőtteket illeti megállapítható, hogy többségük célja a személyes fejlődés és az új megismerése. Az oktatókkal közölni kell, hogy alkalmasnak kell lenniük, a kölcsönös bizalom, tekintély és támogatás felépítésére, az aktív meghallgatásra és a helyes kérdésfeltevésre, a tanulási folyamat céljainak világos megfogalmazására, definiálására és elérésére, tudniuk kell a diákokat motiválni és a motivációt fenntartani; az idős hallgatók tanulási előrehaladását szemmel követni és adott esetben korrigálni; új ötleteket és gondolatmeneteket elfogadni, és alkalmasnak kell lenniük arra, hogy biztassák a hallgatókat az akadályok leküzdésére.

Végezetül megállapítható, hogy az intergenerációs program után azok a kapcsolatok, melyek a számítógépes kurzus alatt a fiatalok és az idősök között kialakultak, és amelyek kezdetben nagyon formálisak voltak, fennmaradtak a kurzus befejezése után is. A két csoport szabadidejében rendszeresen találkozik, közösen részt vesznek rendezvényeken.

Következtetések és javaslatok

- Olyan marketingstratégia ajánlható, mely jól illeszkedik a felsőoktatás 21. századi kevert tanulási, oktatási megközelítéséhez.
- A hagyományos marketingstratégiák nem érik el az intergenerációs programok iránt érdeklődő potenciális résztvevőket. Az intergenerációs tanulást reklámozó marketingnek ki kell emelnie minden generáció számára a hasznát. A hallgatókat partnerként kell megszólítani a tanulási egységekben. Közös emberi lényegünk megértésének lehetősége és az élettapasztalatok generációk közötti megosztása megfelelő válasz lehet Európa változó demográfiai helyzetére. A generációk közötti szakadékokat át kell hidalni és a különböző európai kultúrák tagjait egymáshoz közelebb kell vinni.
- A jövő hallgatói az intergenerációs tanulás és a marketingterv kialakításának szerves részei. Azokon a szemináriumokon, melyeken egy bizonyos korcsoport rendszeresen részt vesz, informálni kell a résztvevőket az intergenerációs programokról. A marketingterveknek szólítaniuk kell egyetemen belüli és kívüli potenciális célcsoportokhoz is. Az aktivitás olyan formában is hatékony lehet, hogy a felsőoktatási intézmény fiatal jogviszonnyal rendelkező hallgatóit és idős felnőtt munkatársait szóban tájékoztatjuk a programról.

Valéria Pavluska, Raymond Thomson

Áttekintés

„Vegyes korcsoportban tanulni jó, mert sok az érdekes ötlet, rengeteg az információ, nagy a tudás, van sok tapasztalat”. Az egyik osztrák csoportban elhangzott megjegyzés jól mutatja, hogy az intergenerációs tanulás a tanulási folyamat olyan hatékony formáját jelenti, ami még örömet is szerez.

Az idézetben fontos még az a tény is, hogy a témától és a tanulás módszerétől függetlenül az intergenerációs tanulás pozitív tapasztalattá válik. A cikk bevezető gondolat az intergenerációs tanúláshoz szükséges speciális képességekhez és az azt előkészítő munkákhoz. Az intergenerációs tanulásnak már különböző modelljei léteznek. Ezek a fiatal – idős, idős – idősebb, mindenféle életkorú vagy az extrém korkülönbségek tanulócsoporthoz tartoznak. Mindegyik modell típus kihívást jelent a programkészítők számára. (Isd.: 07-11) Az alábbi cikk magyarországi esettanulmánya a fiatal-idős tanulási modellen alapszik.

Alapgondolatok

Ahhoz, hogy az intergenerációs tanulás lehetőségeit ki-merítsük, számos kulcsfontosságú elemet figyelembe kell venni: az intergenerációs tanulási program kialakítását, az együttműködésen alapuló intergenerációs tanulás biztosítását, az intergenerációs formában tanulók teljesítményértékelési módszereinek és a tanulási folyamat értékelési módszereinek a kialakítását. (Isd.: 07-11)

Az intergenerációs tanulásra az jellemző, hogy az információ, a tudás, a tapasztalat és az ötlet formájában jelentkező többlet a tanulási élmény részét képezi. Az életkorok szóródása biztosítja, hogy van többlet, a program megtárgyalásakor azt kell biztosítani, hogy a tanulók egyenként is részesüljenek ebből a többletből. Ennek érdekében szükség van gondosan kidolgozott programra, amelyben a különböző igényeket, elvárásokat és megközelítéseket is figyelembe kell venni, feltételezve, hogy az egyes témák többfajta nézőpontból közelíthetők. Oly módon kell kialakítani a programot, hogy lehetségessé váljon a közös tanulás, hogy a fiatal és az idős hallgatók nem formális környezetben dolgozzanak együtt, folytassanak eszmecserét. Az értékelésnél figyelembe kell venni, hogy az idős felnőtt tanulók leginkább az olyan teljesítményértékelési módszereket kedvelik, melyek tudásukat, képességeiket és tapasztalataikat is fontosnak tekintik és nem a lexikális tudás felmérésére irányulnak. Ebből következik, hogy a teljesítményértékelés módszereinek változatosnak és innovatívnak kell lenniük. A fiatal résztvevők is inkább ezt a módszert kedvelik, mert ez az együttműködési készségeiket és nem a versenyszellemű gondolkodást ösztönzi. Fontos, hogy a teljesítményértékelés és a programértékelés során olyan módszerek kerüljenek alkalmazásra, melyek a programtervezők és a hallgatók részére is lehetővé

teszik a tanulási folyamatról történő pontos visszajelzést, és melynek következtében az eredményeknek megfelelően lehetővé válik a folyamat megváltoztatása. Mindezek szem előtt tartásával olyan szaktudás kerül a hallgatókhoz, amit majd saját maguk is tovább tudnak adni.

Alapelvek hatékony intergenerációs program kialakításához

- Vedd figyelembe a résztvevők igényeit, tapasztalatait és elvárásait, valamint a speciális tanulási forma jellegzetességeit!
- Légy innovatív és kreatív!
- Pontosan magyarázd meg a résztvevőknek, mit jelent az intergenerációs tanulás módszere!
- Biztosítsd a generációk közötti tanulás minden lehetőségének a megteremtését, használd ki a résztvevők tudását, tapasztalatait és képességeit!
- Magyarázd meg a résztvevőknek, hogy a tudományos vita gyakran ellentmondásos, nincs „egy igazság”, több egymással szembenálló elmélet létezik!
- Vonj be a csoportba gyakorlati szakembereket a gyakorlatból, tudományos és pedagógiai szakértőket és hallgatókat!
- Biztosítsd, hogy minden álláspont napvilágra és elfogadásra kerüljön!
- Nyelvhasználatod legyen „generációérzékeny”!
- Pár- és csoportmunkával ösztönözd az intergenerációs együttműködést!
- A teljesítmény értékelésének módját igazítsd a tanulási egységhez és a hallgatók igényeihez! Gondolj itt új módszerekre, az intergenerációs tanulás során ezek gyakran hasznosabbak mint a hagyományosak!
- Használd az értékelési visszacsatolást a tanulási folyamat részeként!

Esettanulmány: Pécsi Tudományegyetem

A fő feladat az volt, hogy olyan programot dolgozzunk ki, melynek célja, hogy az idősebbek átadják aktív állampolgári kompetenciáikat a fiatalabbaknak. A felsőoktatás keretein belül teljesen új célkitűzésről van szó, ezért a program kidolgozási folyamata is új utakat jelentett. Az egyetemi oktatók és a beiratkozott egyetemi hallgatók mellett külső partnereket, nem tipikus hallgatókat is be kellett vonni. A program kidolgozása is új módszerrel történt. Az ADD LIFE Civil társadalom modul intergenerációs programjának tervezése nemcsak komplexebb, hanem inovatívabb is a megszokottnál, és minden valószínűség szerint a kar első intergenerációs programja, de lehetséges, hogy az egyetemen is az első ilyen jellegű kísérlet. A civil társadalmi élet számtalan kérdése, többek között a társadalmi befogadás, a tolerancia, a generációk közti szolidaritás, az elöregedő társadalom komoly kérdései, az ökológiai és kulturális örökség és a fogyasztóvédelem nem válaszolható meg kielégítően az intergenerációs együttműködés nélkül. Ezeknek a kihívásoknak a felismerése elvezethet az intergenerációs kezdeményezésekhez és együttműködésekhez, persze csak akkor ha mindenki rendelkezne olyan civil társadalmi képességekkel, mint az aktivisták. A generációk közötti tanulási folyamat változó irányú lehet, tekintettel a fiatalok alacsony szintű civil társadalmi aktivitására és hiányzó kompetenciájukra, hasznosnak tűnt ebben az esetben az „idősek tanítják a fiatalokat” irány.

A generációk közötti tanulás tervezési munkája széleskörű együttműködést jelentett: szerepet vállaltak oktatók, akiket az egész életen át tartó tanulás szakértői támogattak, a civil társadalom idősebb szakemberei (a tervezés során nagy segítséget adtak, kiemelték a civil társadalom lényeges pontjait), különböző korcsoportból származó résztvevők (hozzászóltak az első programtervezetthez és új javaslatokkal egészítették ki).

A projekt két évig tartott, az alábbi menetrend szerint:

- A modul koncepciója már korán, a projekt benyújtása előtt vita tárgya volt, majd a projekt tulajdonképpeni kezdetekor pontosításra került.
- A részletes modul kialakítás a kísérleti program előtt hat hónappal kezdődött el.
- A modul kísérleti fázisa egy szemesztert vett igénybe.
- A tanulási egységek időtartamát és időpontját rugalmasan kezelték.
- A hallgatók teljesítményének értékelése a kísérleti szakaszban rendszeresen megtörtént, az intergenerációs tanulási egységek (órák) után.
- A modul értékelése a kísérleti szakasz utolsó összefoglalóján történt meg.

A tanulási folyamat hatékonyabbá tételéhez három, az idősebb résztvevők civil szervezeteihez tett szakmai kirándulásra került sor, ahol a fiatal helyben megismerkedhettek a civil társadalom egyes kérdéseivel, és láthatták az aktivisták munkahelyét.

Következtetések és javaslatok

Még gyerekcipőben jár az intergenerációs tanulás, de a résztvevők számára tanulságos és hasznos tapasztalatokat jelentett. A programtervezésnél fontos:

- A felsőoktatásban és a gyakorlatban dolgozó szakértők és tapasztalt szakemberek bevonása elengedhetetlen a program kialakításánál.
- A tervezéshez és a fejlesztéshez elegendő időnek kell rendelkezésre állnia, hiszen a fejlesztő csoport valószínűleg először dolgozik együtt.
- A kurzus különböző helyszíneken kerüljön megrendezésre – egyetemen belül és kívül.
- A program időbeosztása legyen rugalmas.

- A teljesítmény értékeléséhez a program és a résztvevők sajátosságait figyelembe kell venni, különösen előnyben kell részesíteni a modern értékelő módszereket, mert gyakran jobban megfelelnek az intergenerációs tanulásnak.
- Az értékelést feedback eszközként kell használni.

A javaslatokról bővebben a 07-11 lapokon.

Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger

Röviden

Az ADD LIFE projekt tapasztalatait összefoglalva az alábbi cikk elemzi, hogy az intergenerációs curriculum hogyan kerülhet be az egyetemi képzésbe.

Alapgondolatok

Az önszerveződéses intergenerációs program olyan tanulási forma, melyben egy moderátor segítségével különböző életkorú résztvevők a csoportban közösen fogalmazzák meg, mit és hogyan szeretnének tanulni.

Feltevésünk az, hogy az ilyenfajta tanulás során javul az intergenerációs curriculum minősége, hiszen a közös megállapodás folyamatát tanulási módszernek lehet tekinteni az intergenerációs program során, továbbá a megállapodás maga megakadályozhatja a vegyes életkorcsoportú résztvevők különböző tanulási érdekeiből származó esetleges konfliktusokat. Mindezeket túl a tanulás körülményeinek értéke nő, mert a résztvevők magasabb szociális kompetenciát szereznek.

A különböző ismereti háttérrel érkező fiatalok és idősek egyenlő mértékben profitálnak a csoportos munka során szerzett tapasztalatokból, a témák különböző szemszögből történő megvilágításából.

Továbbá a közös megállapodás elvén alapuló program didaktikai és tematikai szempontból is jobban igazodik az idősebb felnőttek felsőoktatási igényeihez. A demográfiai változások következtében a felsőoktatásnak fel kell készülnie az idősebb hallgatók fogadására, akik az egész életen át tartó tanulás jegyében különböző indíttatásokból akarnak tanulni felsőfokú intézményekben. Indíték lehet a gyakran változtatott munkahely, az aktuális ismeretek megszerzése, az orientáció vagy a nyugdíjaztatás utáni életszakasz előkészítése.

Az ADD LIFE fejlesztési eredményei...

A projekt során a facilitált nyitott modulok fejlesztésénél vizsgáltuk, hogyan történik a önszerveződési folyamat a tanuló csoporton belül. A facilitált nyitott modulban a vegyes generációs csoport lehetőséget kapott arra, hogy együtt kidolgozza az intergenerációs tanulási egységet: a résztvevők megbeszélhették, mit és hogyan akarnak tanulni (meghatározták a tanulás célját és várható eredményét). Azt is tapasztalhatták a résztvevők, hogyan irányítja a moderátor ezt a folyamatot, és hogyan támogatja a résztvevőket a cél elérése érdekében (visszajelzések). A projekt tapasztalatai megmutatták, milyen nehéz a résztvevőket rávezetni a teljesen nyílt modul koncepciójának kidolgozására. Ezért segítségként széles témakörök kerültek kiválasztásra pl.: „Brno, a város és a környék szokatlan ábrázolása”, „Milyen hatással van az öregedés folyamata az idősebb korosztály életminőségére?”, „Tanulás”. Néhány csoportban csak egyes személyek (fiatalok és idősek), máshol pedig a csoportok egésze aktívan dolgozott. A facilitált nyitott modulok fejlesztési folyamata során kihívást jelentett, hogy a résztvevőket jobban érdekelték maguk az egyes témákhoz kapcsolódó kérdések, mint a tanulási helyzeten való töprengés. A Coruña visszajelzése, hogy az idősebb hallgatók nem érezték jól magukat ebben a fajta tanulási helyzetben és inkább a strukturált oktatást / tanulást helyezik előnybe (a moderátor domináns szerepe), míg a fiatal résztvevők a moderátor szerepét kritizálták, szerintük túl sokszor szólt bele a folyamatba. Bizonyos ellentmondás jön létre a moderátor szerepét illetően: egyrészt az idősebb hallgatók általában a „rég” tanárképet szeretnék, aki megmondja, mit kell csinálnia a diáknak, másrészt pedig ők azok, akik kihangsúlyozták élettapasztalataikat, s ennek értelmében az önirányított tanulást részesítették előnyben.

Esettanulmány: University of Graz

Az „önálló kutató tanulás: természettudomány, kultúra és társadalom” című nyitott modul fejlesztési folyamata öt egységre oszlott (15 kontakt óra, 10 óra önálló tanulás). A csoport 4 nyugdíjasból (56-66) és 5 diákból állt (16-17). A bevezető szakasz után, ahol a facilitált nyitott modul koncepciója került felvázolásra, és a moderátor elméleti bevezetője (Mi a tudományos kérdés?) a résztvevők megvitatták álláspontjaikat a tudományról és annak társadalmi és politikai szerepéről (Két ellentmondó tudományos vélemény esetén kinek higgyek?).

A második egységben a moderátor bemutatta az egyetem szervezeti rendszerét és tudományos szerepét. Ezt egy intenzív csoportmunka követte: A résztvevők olyan témákat kerestek, melyek számukra érdekesek, majd ezekhez egyenként három kérdést fogalmaztak meg, a következő feladat alapján az interneten meg kellett találniuk, ki tudná a kérdéseket megválaszolni. A második egység végén a résztvevők végül megállapodtak két olyan témában, amelyekkel foglalkozni akarnak továbbra is: 1. Elektroszmog: Mennyire veszélyes a mobiltelefon sugárzása az emberre? 2. Teológia: Létezik a vallási csodákra tudományos magyarázat? A következő két egységben két szakértővel csoportos vita és interjú keretében beszéltek meg a témát. Az interjút és a csoportos vitát a résztvevők a moderátor segítségével készítették elő (Kérdések megválasztása, információk anyag gyűjtése különböző forrásokból, a találkozó megszervezése). Az ötödik egység témája a a tanultakra való reflexió, a visszacsatolás és az ideális tanulási helyzet felvázolása volt egy jövőbeli szeminárium tanulási céljainak kialakítása révén. A résztvevők személyesen akartak beszélni a szakértőkkel, a hétköznapi élet témáit megvitatni az egyetemi oktatókkal vagy adott példák alapján megkülönböztetni a kutatási módszereket. A résztvevők visszajelzéseiből azt a következtetést lehet levonni, hogy nem ismerték a tananyag együttes kidolgozásának önszerveződős módszerét. De nem ismerték fel az együttes tanulási folyamat alapvető kérdésfeltevésének jelentőségét sem: „Mit és hogyan akarok tanulni?” illetve „Honnan és hova megyünk tovább?” Ennek ellenére jól érezték magukat a tanulás során és kérdezték, hogy lesz e folytatás.

Következtetések

- Sok európai ország felsőfokú oktatásában még nem világos az ilyen jellegű tanulási forma jelentősége. A tanulási program önálló szervezése a fiatal és az idős hallgatók képességeit növeli, a felsőfokú oktatásban tanulók részére új modellként szolgálhat, a minden korcsoportra irányuló egyetemi oktatásban pedig kísérleti oktatásnak tekintendő. A tanulási kimenetek teljesítése segít a formális akkreditációs eljárásban.
- Az oktatók szerepe teljes egészében eltér a megszokott hagyományos egyetemi, különösen az alapképzésbeli oktatói szereptől. Meg kell azonban állapítani, hogy hiányzik az ilyen jellegű megfelelő oktatói képzés.
- A tanulók még nem készültek fel az új típusú tanulási helyzetek befogadására, a fiatalok ahhoz vannak szoktatva, hogy elmodják, megadják nekik mit kell tanulniuk, míg az idősebbek már nem akarnak formális módszer szerint tanulni, attól tartanak meghatározzák számukra, mit kell tanulniuk.

Javaslatok

- Vizsgálja meg a felsőoktatás, milyen lehetőségek rejlenek a közös megállapodás alapján létrehozott intergenerációs tanulás módszerének az egyetemi elérhetőség szintjén. A nonformális oktatás értékét meg kell határozni, a tanulási kimenetek segítségével meg kell teremteni a lehetőséget az akkreditációra, és gondoskodni kell az emberi erőforrás fejlesztésről.
- A moderátor pozitív példaként használja a tanulási helyzetben a „generációérzékeny nyelvet”, tudatosítsa, hogy a tudományos vitákban nemcsak „egy igazság” létezik, hanem gyakran különböznek a vélemények, a megközelítési módok és az elméletek. A hallgatókat fel kell készíteni a nyitottságra, és arra, hogy egy részleteiben nem megtervezett tanulási folyamatban vesznek részt.
- Az oktatók és a moderátorok olyan tanulási közeget alakítsanak ki, amely ösztönző hatással van a hallgatókra, amelyben felismerik saját elképzeléseik és igényeik ellentmondásait.

Hogyan lehet biztosítani együttműködésen alapuló intergenerációs tanulási folyamatot?

Marcus Ludescher, Andrea Waxenegger

Röviden

Az ADD LIFE projekt tapasztalatai alapján a cikk azt a kérdést vizsgálja, hogyan lehet biztosítani az együttműködésen alapuló intergenerációs tanulást a felsőoktatásban.

Alapgondolatok

A közös tanulási folyamatok előnyeit már sokan vizsgálták. Azonban a vegyes korosztályú együttes tanulás felsőfokú intézményekben még teljesen új területnek számít. A tapasztalatok azt mutatják, hogy módszerként az együttes tanulást még nem alkalmazzák rendszeresen, bár a felsőoktatásban egyre több vegyes korosztályú tanulócsoport található. Az elmélet szerint ösztönözni kell a különböző generációkat felsőfokú tanulmányok megkezdésére, ebből eredően pedig az együttes tudományos tanulás keretfeltételeit meg kell teremteni az egyetemen az alap-, mester- és postgraduális képzésben is. Ezt indokolja egyrészt az, hogy az együttműködésen alapuló tanulás minősége az idősebb felnőtt diákok tapasztalata, tudása és kutatási érdeklődése következtében magasabb, másrészt pedig ez a fajta intergenerációs tanulás a felsőoktatásban tükrözi a társadalmi valóságot, mi szerint a munkahelyeken a különböző generációknak együtt kell dolgozniuk. A nem hagyományos hallgatók mint például a külső szakemberek átadhatják a diákoknak a gyakorlati tapasztalataikat, és lehetőséget biztosíthatnak hálózatuk hozzáférésehez, miközben saját maguk a kutatás aktuális elméleti és metodikai irányzataiból profitálnak.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Az ADD LIFE projekt tapasztalatai...

A kollaboratív tanulás biztosításához szükséges elemek intergenerációs csoportokban

1. A modul témája legyen minden korosztály számára jelentős. Bár ez magától értetődőnek tűnik, mégis érdemes az előkészítő szakaszban gondolni arra, hogy egy adott témához a résztvevők esetleg egymással versengő megközelítéseket fogalmaznak meg.
2. A kölcsönös megbecsülés fontos, a csoport minden résztvevője fontosnak kell, hogy érezze magát. Előfordulhat, hogy az oktatók hajlanak az idősebb felnőtteket előnyösebben kezelni, figyelni kell a fiatalabb résztvevők egyenrangú kezelésére is, hogy ne alakuljon ki passzivitás.
3. Vegyen részt a csoportban minél több korosztály. Az eredmények alapján akkor működik legjobban a csoport ha a korrés a csoporton belül kb. 50 év.
4. Fontos, hogy a szabályok előre világosak legyenek, hiszen az intergenerációs tanulás eredendően vegyes szociokulturális csoportot jelent. Itt érdemes felhívni – különösen az idősebb felnőttek figyelmét arra, hogy egy eltérő vélemény vagy megközelítés nem jelentheti az alacsonyabb megbecsülést a csoportban.
5. A tanulási folyamat során legyen rendszeres az ösztönzés és a bátorítás. A kölcsönös szempontok keresése, azok megtalálása, akik nem aktívak és a feladatok elosztása a csoportban hozzájárulnak ahhoz, hogy a mechanizmus lendületet kapjon és az eredményes tanulás lehetővé váljon (Thomson, Raymond, „Evaluation of the ADD LIFE Taught Modules”, Report 2008).

Esettanulmány: University of Graz

Az „Eszközök és módszerek a régiók és a gazdaság fenntartható fejlődésében” témájú workshopot diákok (földrajz, környezetrendszerek tudománya stb.) és a helyi közösség tagjai (kapcsolódó szakmák képviselői, a téma iránt érdeklődő nyugdíjasok) számára tervezték. A csoportot 24 résztvevő alkotta (13 diák és 11 külső személy). A korosztályi megoszlás 22-74 év között volt. Az együttműködésen alapuló intergenerációs tanulást az alábbi feltételek biztosították:

- Az előadásokat (A fenntartható fejlődés története, változásmenedzsment) vita és csoportmunka követte, részben a csoportok képviselőinek vezetésével.
- Az interaktív instrukciók lehetővé teszik vegyes korosztályú résztvevők között a közvetlen eszmecserét.
- Különböző módszerek segítségével (world café) kaptak a résztvevők ösztönzést beszélgetőpartnereik csejérére.
- Mindig egy diák és egy külső résztvevő dolgozott párban.

A workshop eredményéhez minden résztvevő maximálisan hozzájárult.

A „SeniorMent – Hogy lehet tudást és tapasztalatot továbbadni?” modul formája teljesen más volt. Ebben a modulban idősebb személyek, akik átmeneti életszakaszban vannak, idősebb menedzserek, szakemberek, akik már nyugdíjasok vagy a nyugdíj előtt állnak, és akik mentorként új kihívásokat keresnek, vettek részt. A résztvevők többsége 60 év körül volt, mégsem nevezhető a csoport kor-homogénnek. (legidősebb 85 év)

A mentoring-projekt megkezdése előtt, a kurzus részeként, a gazdasági kar diákjai kaptak meghívást, hogy indítványozzanak egy generációk közötti beszélgetést, és beszéljék meg a kölcsönös elvárásokat a mentorok munkájával kapcsolatban.

A kurzus tulajdonképpen az intergenerációs tanulás egy bizonyos modelljének az előkészítése volt (mentoring projektek), mely szerint a résztvevők valós helyzetben kipróbálták a mentor szerepét. A résztvevőknek két releváns módszert kellett kidolgozni csoportban és párokban a mentoring megismeréséhez (Hogyan építke fel egy interjú? Hogyan oldom meg a problémát és a konfliktust?). A résztvevők prezentációt is tartottak. Az oktatók kihangsúlyozták, hogy mást jelent megkezdni egy dialógust és azt vezetni vagy „csak” egy vitát vezetni (ahol általában csak arról van szó, kinek van igaza).

Következtetések

- A felsőoktatás még nem készült fel vegyes korosztályú hallgatói csoportok fogadására, még ezirányú meghatározó stratégia sem létezik.
- A felsőfokú intézmények oktatói, akik támogatni kívánják a kollaboratív intergenerációs tanulást kiemelik, hogy szakirányú képzésre van szükségük, hogy szakszerűen tudjanak dolgozni a vegyes korosztályú csoportokkal, különös tekintettel az idősebb felnőttekre.
- A hallgatók visszajelzései mutatják, hogy a vegyes korosztályú csoportban szervezett tanulás során a fiatalok és az idősek is profitálnak. Meg kell azonban jegyezni, hogy a formális tanulási helyzetek, melyekben az intergenerációs tanulás mint az együttműködésen alapuló tanulás alaposan megtervezett és reflektált módszere szerepelt, számukra teljesen új élményt jelent.
- Az intergenerációs kurzusok tervezése során az oktatók ügyeljenek arra, hogy minden résztvevő profitáljon a kollaboratív tanulási folyamatból, és a tanulási helyzet „győztes-győztes” helyzet legyen. Ezért ideális esetben a résztvevők a programtervezésbe már a korai szakaszban bekapcsolódnak. A kurzus alatt ösztönzést kapnak szerepvállalásra, melyben saját szaktudásukat hasznosíthatják, pl. egy egység moderálását vállalják vagy kiselőadást tartanak. Az oktatási módszereknek aktívnak és interaktívnek kell lenniük, valamint a résztvevők különböző tapasztalataira kell épülniük és biztosítaniuk kell a témákból adódó új perspektívák elfogadását.
- Az oktatók készüljenek fel arra, hogy az új tudással és új képességekkel szembeni elvárások ne legyenek túl magasak. A kurzus szintjét és céljait ismertetni kell a résztvevőkkel. Idősebb hallgatóknak, különösen akik már rendelkeznek felsőoktatási tapasztalatokkal, fel kell hívni a figyelmét arra, hogy a kurzus helye az egyetemi oktatási rendszerben az egyetemi tanulmányok kezdetét jelenti és nem jelent semmiféle szakmai továbbképzést.

Javaslatok

- A demográfiai változások következtében a vegyes korosztályú csoportok egyre nagyobb jelentőséget kapnak. Ehhez a felsőoktatásnak elismerés és motiválás formájában hozzá kell járulnia: a hallgatók esetében kreditpontokkal, az egyetemi oktatók esetében elismeréssel a szakmai teljesítmény mutatók keretében.

Marcus Ludescher, Hannes Strempl

Áttekintés

Az európai felsőfokú oktatásban új kihívást jelent az oktatóknak az a vegyes életkorú csoportokkal történő munka, aminek keretében a résztvevők megvitatják, hogyan és mit akarnak tanulni. Az alábbi cikk összefoglaló áttekintést nyújt arról, milyen tapasztalatokat szereztek maguk az oktatók és konkrét javaslatokat találunk az emberi erőforrás osztály részére.

Ajánlatfejlesztés hallgatókkal közösen az ADD LIFE-ben

Az ADD Life projektben hat vegyes életkorú csoport fejlesztett ki koncepciót ún. facilitált nyitott modulokra. A hallgatók társfejlesztőkké váltak, felkérték őket, hogy saját tanulmányi céljaikat learning outcomes (mit és hogyan akarnak tanulni) a csoporton belül vitassák meg és definiálják. Ahhoz, hogy a résztvevőket megnyerjük ehhez a fejlesztési folyamathoz szükségesnek mutatkozott, hogy széles témaköröket határozzanak meg:

- Változások az öregedés során és az életminőség (University of A Coruña)
- Mi a tanulás? (Summer University of Jyväskylä)
- Kutató tanulás: Természettudomány, kultúra és társadalom (University of Graz)
- Brno és környékének „szokatlan” ábrázolása (Brno University of Technology)
- Mit tanulhatnak a fiatalok a tapasztalt idősebbektől? (Pécsi Egyetem)
- Kutató tanulás: Milyen társadalomban akarunk élni? (University of Graz)

Mit tanultunk meg?

Oktatói szempontból: mik voltak a közös fejlesztési munka hátrányai, előnyei, kockázatai és esélyei?

Hátrányok

- **A „nyitott” modulnak keretekre van szüksége:** Sem az oktatók, sem a diákok nem ismerik teljes mértékben a megvitatás nyílt folyamatának, az ún. nonformális tanulásnak a tartalmát és módszerét, amely során a Learning outcomest definiálni tudnák. Mindenképpen szükség van legalább egy széles keretre, melyen belül a tanulás folyamata lehetővé válik. Egy példa: A résztvevők motiválásához legalább egy széles témára volt szükség.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

- **Minél heterogénebb a csoport, annál több idő telik el az ismerkedéssel.** A résztvevők a tartalmat várják, ezért először meg kell győződniük arról, hogy a közös nevező megtalálásához fontos a kezdeti ismerkedés folyamatára ráfordított hosszabb idő, mely a tanulási folyamat során azonban kifizetődik.
- **„Megéri a pénzt”** – nem garantálható, hiszen a nyílt tanulási helyzetekben egyformán fontos rész a kurzus tartalmának és tanulási formájának a megvitatása. Problémát jelenthet az egyes résztvevők hasznát definiálni, hiszen ez nem látható előre és szorosan összefügg azzal is, hogy mennyire aktív résztvevője a kurzusnak az adott személy. Pedig mindezt a fogyasztóvédelem ajánlja a tanfolyamok résztvevőinek, hogy ellenőrizzék a képzési központok által felajánlott programok tartalmát és az oktatási módszereit is.
- **Azon résztvevők, akik ismerik a megvitatás nonformális módszerét előnyben vannak** – A kurzusvezető egyik fontos feladata, hogy megtalálja az egyensúlyt a különböző szemináriumai tapasztalatokkal rendelkező résztvevők között. Ez különösen érvényes az első összejövetelekre, amikor az alapszabályokat és az elvárásokat beszéljük meg. Ha ez nem történik meg előfordulhat, hogy egyes hallgatók kizáródnak a tanulási folyamatból ill. kizárva érzik magukat.

Előnyök

- **Élettapasztalat és kortárs ismeret egyidejűleg jelenik meg:** ha egy bizonyos téma megvitatásra kerül, akkor a különböző generációk képviselői sokfajta szaktudással világítják meg az adott témát, mely egyéni és közösségi biográfiájukból ered. Így az egyéni és kollektív megoldásokat össze lehet hasonlítani és új megoldásokat kidolgozni. (pl.: újrahasznosítható energia, a 70-es évek olajválsága)
- **Mindenki számára új perspektíva** – az érdekek csoportos megvitatása/alkuja – A nonformális tanulási módszer/vezetett nyílt tanulási módszer ösztönzi a résztvevőket új témák megismerésére, kérdésfeltevésre, új kiindulópontok átgondolására (a műszaki szakember a csoportos vita következtében érdeklődni kezd a teológia iránt).
- **A megvitatás erős kötelezettséget és felelősségérzetet vált ki a hallgatókban.** A hallgatók a fejlesztési folyamat érdekében erős elkötelezettséget éreznek, hiszen az eredmény megvalósításával szemben felelősséget vállalnak.

Kockázatok

- **Valamelyik generáció domináns szerepe:** Nyilvánvalónak tűnik, bár nem árt többször hangsúlyozni, hogy az egyes generációk képviselői egyenlő eloszlásban szerepeljenek a csoportban. A tapasztalatok azt mutatják, ha több az idősebb résztvevő, a fiatalabbak az idősebbeket „társoktatónak” tekintik, ennek következtében kevésbé aktívak, ha pedig több a fiatal a csoportban az idősebbek elveszettnek, leszavazva érzik magukat.
- **Intergenerációs csoportok labilisak és szükségük van kontinuitásra hosszabb távon keresztül.** Néhány ADD Life csoportban találkozások időpontjait a csoportok határozták meg és nem az oktatói szervezeti egység vagy a csoportvezető. A tapasztalatok azt is mutatják, hogy nem célszerű, ha az egyes találkozások között túl hosszú idő telik el.
- **Különböző korcsoportok különbözőképpen osztják be napjaikat.** Az aktív keresők inkább az esti időpontokat részesítik előnyben, a fiatalabb résztvevők inkább a délutánt választják, míg a nyugdíjasok egészen egyéni napirenddel rendelkeznek. Ebben az esetben fennáll a veszélye annak, hogy egy korcsoport mindenképpen hátrányosabb helyzetbe kerül, akárhogyan is tervezi a csoport az órákat.

Esélyek

- **Oklevél:** A felsőoktatási intézménynek lehetősége van, de kötelessége is döntenie, milyen formában értékeli a hallgatók tanulási eredményét. Az oklevél motiválná a résztvevőket az egyetemi képzésekben való részvételre.
- **A generációk új találkozóhelye:** A fejlett társadalmakban egyre kevesebb lehetőség van intergenerációs találkozásokra. A tanulás során elért pozitív intergenerációs hatás lehetőséget ad az előadótermen kívüli intergenerációs találkozásokra is.
- **Egész életen át tartó tanulás csak a generációk közötti tanulás módszerével lehetséges.** Azok a felsőoktatási intézmények, amelyek hozzájárulnak az egész életen át tartó tanuláshoz, csak akkor tudják terveiket megvalósítani, ha intergenerációs tanulási helyzeteket alakítanak ki – nem lehetséges minden generációra érvényes egységes programot felajánlani.
- **A különböző korú hallgatók együttes oktatása garantálja a társadalmi valóság közvetlen visszatükrözését:** Az intergenerációs tanulási egység minden korcsoportnak betekintést nyújt a társadalmi valóságba: idősebb tanulók más ismeretforrásokat használnak a tanuláshoz, mint a fiatal kollégáik (pl.: könyv vs számítógépes játék).

Amit az oktatók szívesen látnának – Javaslato

Miért az emberi erőforrás? A hallgatók összetétele a felsőoktatásban megváltozott: különbözőek az életkorok, a tanulási előzmények, az egyéni tanrendek, a nemzetiség stb. Egyre több vegyes csoportot oktatnak a tanárok. Mire kell figyelnie az oktatók szemszögéből tehát a személyzeti osztálynak?

- Megtanulni, hogyan kell bevonni a fejlesztési folyamatokba az egyes tanulócsoporthoz képviselőit.
- Megtanulni, hogyan lehet szakszerűen egy programot összeállítani, amely a megvitatót lehetővé teszi, megtanulni, hogyan kell a folyamatokat irányítani, elfogadni és kommunikálni, hogy az eredmény nyitott maradjon.
- Megtanulni, a diverzitás menedzsment módszereit, több ismeretet szerezni az intergenerációs tanulásról.
 - Átfogó ismereteket szerezni a jelen szociológiai és gazdasági fejlődésről (az ipari társadalomtól a tudás társadalomig), a demográfiai változásokról, a gazdaságról és a munkaerőpiacról.
 - Didaktikai ismeretek.
 - Kommunikációs képességek („generáció-érzékeny” nyelvhasználat).
- A tanulás eredményeit és céljait (Learning outcome) leírni és felhasználni, hogy a hallgatók támpontot kapjanak saját tanulási eredményeiknek és céljaiknak a definiálásához.
- Az ellentmondások, mint az intergenerációs tanulási forma speciális esetei és ezek felhasználása impulzusként a csoport fejlesztéséhez, a tanuláshoz. Milyen módszerek vannak erre?
- Tanulni a kollégákkal és a kollégáktól (intervízió és szupervízió).

Hogyan alakítsuk ki a teljesítményértékelési módszereket az intergenerációs tanulásban résztvevők számára?

Valéria Pavluska

Röviden

Az intergenerációs tanulás alapján különbözik a hagyományos tanulási formáktól, ezért sok esetben a hagyományos értékelési módszerek sem alkalmasak a tanulók teljesítményének értékelésére. Fontos tehát megtalálni a megfelelő értékelési módokat. A cikk kiemeli az értékelési módszerek jelentős kérdéseit és összefoglalja a teljesítmények értékelésének projektbeli tapasztalatait.

Alapgondolatok

A felsőoktatásban az intergenerációs tanulási programok nagy változatosságot mutatnak: a témák jellege és tartalma, a témák komplexitása, a program felsőoktatási rendszeren belüli státusza, a hallgatók státusza, hozzáállása és életkor szerinti megoszlása, a program célja, a fejlesztendő kompetenciák száma, a tanulási folyamat technológiája, a tanulási eredmény mérhetősége, a hallgatók értékelési igénye, a hallgatók hozzáállása az értékeléshez stb. igen eltérő lehet. Emelett nagy jelentősége van a különböző életkorú hallgatók egyéniségének: pl az idős felnőttek inkább szintetizáló módon tanulnak, kevésbé rugalmas az érték- és referenciarendszerük, eltérő emlékezőfunkciókkal rendelkeznek (memorizálás) stb. Ezért amikor az intergenerációs csoportban tanulók teljesítményértékelésére használt módszereket tervezzük, mind ezeket figyelembe kell venni. Ha például a program része az egyetemi képzésnek, akkor az értékeléshez teljesíteni kell a kreditpontok feltételeit, legalábbis az egyetemi jogviszonnyal rendelkező hallgatók esetében. Amennyiben azonban nem formális kurzusról van szó, elegendő lehet a részvétel igazolása. Az idősebb felnőttek valószínűleg előnyben részesítik a folyamatos szóbeli értékelést a kurzus végén teljesítendő összefoglaló vizsga helyett. Az intergenerációs tanulás sokkal inkább tanuló- és gyakorlatorientált tevékenység, melyben az interakció és a csoportmunka az egyéni kompetenciák fejlődését eredményezi. Ebben az esetben az oktató/mentor szerepe kevésbé fontos, előtérbe kerül az ön – illetve csoportértékelés. A csoportértékelés problémás lehet. Mivel az egyes korcsoportok között nagyobbak az értékrendbeli, illetve a kompetenciabeli különbségek, mint az egyes korcsoportokon belül, gyakori, hogy a különböző életkorú tanulók eltérően látják ugyanazt a dolgot. A pedagógiai gyakorlat jellemző értékelési módszerei: diagnosztikus (a korábbi tanulás értékelése), formativ (a tanulási folyamat alatti értékelés) összefoglaló (záró értékelés) és portfólió érté-

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

kelés (a tanulók különféle teljesítményeinek tára). Mind ezen módszerek hasznosak lehetnek az intergenerációs tanulók számára is. A diagnosztikus módszer segíthet a kompetenciák kezdeti állapotának felmérésében és a program végleges kialakításában. A formativ módszerrel az oktatók visszajelzést kapnak a tanulási folyamatról és a tanulók előmenetele alapján javasolhatnak változtatásokat is. A portfólió módszer segítségével a tanulók előrehaladása viszonylag folyamatosan nyomon követhető és több szempont szerint értékelhető. A teljesítmények értékelése megköveteli a pontosan definiált, konstans és lehetőleg objektív, mérhető teljesítményindikátorokat, valamint az összegyűjthető és értékelhető adatokat. Fontos, hogy különbséget tegyünk az output – és az outcome típusú teljesítménymutatók között. Output jellegű mutatók elsősorban a potenciális tanulási eredményre vonatkoznak (pl.: részvétel, prezentáció), míg az outcome jellegű mutatók inkább a hatásokra, az eredményre vonatkoznak, bár az „outcome” igazán csak a jövőben mérhető fel (pl.: a képességek fejlődése). Ami az összehasonlított faktorkat illeti, az értékelés lehet a hallgatók teljesítményének a megadott követelményekkel történő összehasonlítása vagy minden egyes hallgató teljesítményének összehasonlítása különböző időpontokban vagy a hallgatók teljesítményének egymással, illetve az átlaggal való összehasonlítása.

Az ADD LIFE tapasztalatai azt mutatják...

Minden partner végzett teljesítményértékelést modulja részeként. A közös tapasztalatunk szerint az intergenerációs jelleg bizonyos értelemben befolyásolta a modulok választott értékelési módszereit, de nem túlzottan és nem túl speciálisan.

A partnerek a következő nem hagyományos értékelési módszert használták: aktív részvétel a csoportban, interjú a résztvevőkkel, önértékelés, csoportértékelés, csoportos megvitatás, a mentorok feljegyzései, szóbeli prezentációk, értékelések és megfigyelések, csoportmunka, problémamegoldó stratégiák kidolgozása, koncepciófejlesztés, esettanulmányok elemzése. A projektpartnerek szerint a csoportban való részvétel és a szóbeli prezentációk az intergenerációs tanulás keretében nagyon alkalmas eszköznek mutatkoztak az idős felnőtt hallgatók értékelésénél.

Esettanulmány: Pécsi Tudományegyetem

A civil társadalmi cselekvés az egész életen át tartó tanulás része, amire minden korosztályt ösztönözni kell. Az aktív állampolgáriság tanult magatartás, vagyis az ehhez szükséges képességeket ki kell alakítani és folyamatosan tovább kell fejleszteni.

A „Civil társadalom” című ADD LIFE modulban központi kérdés volt: Mit tanulhatnak a fiatalok az idősebb civil aktivistáktól? A program az egyetemi képzés része volt, ezért az értékelés módjának meg kellett felelnie a felsőoktatási elvárásoknak, hogy az egyetemi jogviszonnyal rendelkező hallgatók megkapják a kreditpontokat. Az idős felnőtt hallgatók teljesítményeinek értékelése a fiatalokhoz való hozzáállásuk változása és közreműködésük hatékonysága alapján történt. Mivel a modul célja a fiatal hallgatók civil társadalmi képességeinek fejlesztése és javítása volt, ezért az ő teljesítményeiknek az értékelése állt középpontban.

1. A hallgatók előzetesen megszerzett kompetenciái csoportos vita, interjú, önértékelés és a mentorok megfigyelései alapján kerültek felmérésre.
2. A formatív teljesítményértékelés különböző módszerekkel történt:
 - A hallgatók visszajelzései a civil társadalom aktuális kérdéseiről *egyéni prezentációk* és *csoportos vita formájában* kerültek megítélésre.
 - A civil szervezeteknél tett szakmai látogatások nagyban hozzájárultak az intergenerációs tanuláshoz. Ennek keretében az idősebb felnőtt hallgatók bemutatták civil társadalmi tevékenységüket és

inspirálták a fiatal kollégáikat a speciális kompetenciák felismerésére, majd megfigyeléseik megvitatására. Ezeket fényképekkel is dokumentálták.

- Minden szakmai kirándulás után sor került a teljesítmények értékelésére és a tapasztalatok összefoglalására. Ekkor lehetőséget kaptak a hallgatók a tanultak visszajelzésére. A fiatal hallgatók egyéni feedback lapokat kaptak, melyekre már a kirándulás során feljegyezhették a civil társadalmi képességeket, majd utólag „elmesélték” egy történetben, hogy mit ismertek meg. Ezt követően vitáztak, beszélgettek és értékelték a tapasztaltakat. Ebben a szakaszban az oktatók megfigyeléseket végeztek, és írásban rögzítették a hallgatók hozzáállásában, tudásában és képességeiben megfigyelt változásokat.
3. Az végső értékelés az utolsó, összefoglaló összejövetelen történt meg. Biográfiai módszer segítségével a hallgatók értékelték önmagukat, és meghatározták azt a pillanatot, amikor saját megítélésük szerint civil aktivista képességeikben fejlődést vagy áttörést tapasztaltak. A hallgatók kölcsönösen értékelték egymást ugyanebből a szempontból és kitértek a csoportdinamikára is.
 4. Az utolsó összejövetel után a fiatal hallgatóknak írásban összefoglaló jelentést kellett írniuk a modulról, melynek tartalmaznia kellett ötletket is a facilitált nyitott modullal kapcsolatban.

Következtetések

Az intergenerációs módszerrel tanulók teljesítményének értékelése a program hatékonyságáról is visszajelzést ad, és tájékoztatja a hallgatókat és az oktatókat a tanulási folyamatról így válhat az értékelés egyidejűleg tanulási módszerrel is. Az intergenerációs tanulás keretében az értékelést megfelelő módszerekkel kell elvégezni, a projekt folyamán történt megfigyelések azt mutatják, hogy a nem hagyományos értékelések az intergenerációs tanulás esetében alkalmasabbak. A teljesítmények értékelése átfogó koncepciót jelent és túlmutat a hallgatók értékelésén.

Javaslatok

- A felsőoktatási intézményekben szervezett intergenerációs programok tanulói értékelési módszerei figyelembe kell, hogy vegyék a különböző életkorú tanulók és a tanulási formák nagy változatosságát. Minden értékelés egyedi és annak is kell tekinteni.
- Nem szükséges minden projektben minden egyes aspektust értékelni. A fókusz arra az aspektusra kerüljön, ami a tanulási egység szempontjából a legfontosabb volt.
- Az oktatóknak aktívan részt kell venniük a program kialakításában és kivitelezésében, folyamatosan értékelniük kell a hallgatókat és a modul menetét és ha szükséges javasolniuk kell a mediációt vagy kezdeményezniük a változtatásokat, legyenek rugalmasak és engedjék bekapcsolódni a hallgatókat a tanulás menetébe.

Raymond Thomson

Bevezető

Az intergenerációs tanulás viszonylag új koncepciót jelent. Az intergenerációs tanulás logikája az összes európai országra jellemző trendek elemzésén és kutatási eredményein nyugszik. Ezek a trendek egyértelműen mutatják, hogy fennáll a veszélye a generációk közötti elidegenedésnek. Fennáll annak a veszélye, hogy az idős generáció képességei, tapasztalatai és ismeretei elvesznek a fiatal generáció számára. Az idős embereknek pedig kapcsolatban kell maradniuk a világgal, melyet gyakran idegennek, zavarónak illetve (csak) a fiataloknak valónak tekintenek. Szükségük van új információkra és bizonyosságra, hogyan épülnek be az új technológiák a hétköznapi életbe. A fiatalok, akik számára az új technológia magától értetődő, ismereteikből sokat át tudnak adni idős társaiknak. Az elméleti oldalról történő megközelítés értelmében fontos, hogy az intergenerációs tanulás során használjuk az értékelési módszereket, ezek a hallgatók és a programok szervezői számára is lehetővé teszik a tanulási események pontos visszajelzését, és hozzásegítenek az eredményhez igazodó változtatásokhoz.

Ily módon lehetőség nyílik a szaktudás felépítésére és terjesztésére. A cikkben hasznos tanácsok találhatók az intergenerációs tanulásnál segítségként szolgáló értékelési módszerekről.

Alapelvek

Hogy a lehető legnagyobb eredményt érjük el az intergenerációs tanulás értékelésével fontos, hogy az értékelési módszer minden résztvevő számára biztosítson hozzászólási lehetőséget. Ennek értelmében két nagyobb csoport létezik, és mindenkettőnek két alcsoportja: szolgáltatók (oktatók, koordinátorok/ tervezők) és a kurzus résztvevői (idős és fiatal hallgatók). Közülük mindenkinek kell adni értékelő lapot, melyből az adatokat össze lehet gyűjteni.

Kérdések a hallgatókhoz

Legyenek a részvételhez kapcsolódó szokásos kérdések: öröm, érdeklődés, megbecsülés és speciális kérdések:

- kora
- az értékelés módszere
- az intergenerációs téma öröme és haszna
- Hogyan változott meg a tanulási tapasztalata a generációk közötti tanulás módszerével?

Ezek segítenek a résztvevők korára, örömszerzésére, a módszerhez és értékeléshez való hozzáállásra és életkorra jellemző szempontok szerinti adatok gyűjtésében, és az intergenerációs tanulás hasznának elemzésében.

Mivel az intergenerációs tanulás egyéni tapasztalatokon és szempontokon nyugszik, szerepelnie kell nyílt mondatoknak is:

- A részvétel oka
- Indokok, miért szerez / nem szerez az intergenerációs tanulás örömet
- Elképzelések, hogy lehet a tapasztalatokat továbbadni

Ez lehetővé teszi a hallgatók számára a szabad gondolatvitelt és lehetőséget kínál a motiváció, valamint a hallgatók szakmai háttérének és ambícióinak kutatására.

Záróvita a modul végén

- A modul végén hasznos a rövid vita, ahol a hallgatók lehetőséget kapnak a csoportban szerzett tapasztalataik visszajelzésére
- A visszajelzéseket vezessék az oktatók, hogy az alábbi két témát lefedjék:
 - Milyen volt a modul menete?
 - Hogyan lehetne tanulói szemszögből a modulon javítani?

Ezzel lehet biztosítani a hallgatók aktív részvételét az értékelésben.

Kérdések az oktatókhoz/koordinátorokhoz/programtervezőkhöz

A modul kialakítása

- Láthatóvá váltak a modul témáján keresztül az intergenerációs problémák?
- Hogyan volt biztosítva a modulban az intergenerációs tanulás?
- Befolyásolta a teljesítmény értékelését az a tény, hogy a modul intergenerációs módszerre épült?
- Mennyire volt hatékony az együttműködés a fejlesztő partnerekkel?

Ez a típusú kérdéssor a csoporton belüli aktivitás és passzivitás mértékét méri fel és kimutatja, hogy összefüggésben állt-e a modul a témával és a felépítéssel. Azt is kimutatja, hogy az oktatók észrevették-e, hogy a különböző korosztályok másképp- másképp reagáltak az értékelésre. A válaszok lehetőséget adnak arra, hogy az oktatók végiggondolják mit csináltak (fontos) és mennyire volt az oktatás eredményes (nagyon fontos).

Modulmarketing

- Hogyan lendítette fel a modul iránti keresletet?
- Mivel biztosította a csoport intergenerációs összetételét?

Ez fontos, hogy a jó marketinggyakorlat alapjai kialakuljanak. Az intergenerációs tanulás akkor működik a legjobban, ha a tanulócsoporthoz belül nagy a korrés.

A modul megvalósítása

- Milyen oktatási módszerek vezettek leginkább az intergenerációs tanuláshoz?
- Mivel biztosította az intergenerációs tanulást?
- Mekkora volt a korrés az ön csoportjában? Kisebb vagy nagyobb korrésből származna nagyobb tanulási tapasztalat?
- Hogyan szervezte meg az intergenerációs tanulást?
- Voltak nehézségek a csoportdinamika biztosítása körül a csoportban?
- Mi működött nagyon jól a csoportban?
- Mit nem sikerült megvalósítani, aminek szükséges a későbbi tisztázása?

Ezek a kérdések elvezetnek a csoporton belüli lényeges tapasztalatokhoz. Megmutatkozik, hogy mennyire volt jól felkészülve az oktató és a fejlesztő csoport, milyen csapdákat kerültek ki, milyen módszereket használtak vagy fejlesztettek ki, amikkel biztosították a pozitív tanulási tapasztalatot, amely során a generációk egymástól tanulhatnak.

Összefoglalás

- Sorolja fel azt a három legfontosabb dolgot, amelyet a modulon belüli munka során tapasztalt és amiről úgy gondolja, mások számára hasznos lehet
- Mitől óvna azokat, akik intergenerációs programot szeretnének felkínálni?

Ez segíteni fog a jövőben hatékony intergenerációs programok tervezésénél.

Következtetés

- Az intergenerációs tanulás még gyerekcipőben jár, ezért nagy szükség van hatékony értékelési módszerekre.

Javaslatok

- Az értékelési módszerek legyenek alakító jellegűek és támogassák a fejlesztést.
- Fontos, hogy az intézményekben gyorsan kialakuljanak a jó szakmai gyakorlatok.

Hogyan lehet kiharcolni kreditpontokat intergenerációs tanulásért?

Pat Davies, Petr Vavřín, Anneli Hietaluoma, Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Röviden

Ahhoz, hogy az intergenerációs tanulás a felsőfokú intézményekben nem-hagyományos és idősebb tanulók számára lehetséges legyen, több akadályt is le kell küzdeni. Az engedélyezés egyik központi kérdése az intergenerációs modulok akkreditációja és a kreditpontok megajánlása azon hallgatóknak, akik sikeresen elvégezték a kurzust. A cikk ezt a kérdést dolgozza fel és az ADD LIFE projekt-partnerek tapasztalatait gyűjti egybe.

Alap gondolatok

Az intézmények hosszú hagyományai és szokásai általában az intézmény profiljához és hírnevéhez kapcsolódnak, éppúgy, mint az ott működő és szorosan együttműködő kutatók és oktatók. Természetesen a nemzeti szabályozások is – támogató vagy akadályozó módon – jelentősen befolyásolhatják az innovatív fejlesztéseket, a modern irányzatokat a felsőoktatási képzésben, különösen azokban az országokban, ahol az intézmények autonómiája nem teszi lehetővé a helybeli megoldásokat. Központi kérdés a fejlesztő munka során és a programoknál a finanszírozás. Eltekintve néhány kiemelkedő példától, az elvárás az ilyen jellegű programokkal szemben mindig az, hogy önfinanszírozók legyenek, vagy kezdeti szakaszban állami finanszírozást kapjanak. Annak felülvizsgálata, hogy milyen ismeretekkel érkeznek a formális egyetemi feltételeknek nem megfelelő diákok – a nem hagyományos tanulók, beleértve az időseket is –, és a kurzus során felmutatott teljesítmények kreditpontok formájában történő elismerése még sok európai felsőoktatási intézményben megoldatlan probléma –, de kivételek vannak.

Az ADD LIFE projekt tapasztalatok...

Sok idős felnőtt hallgató szeretne formális igazolást kapni teljesítményeiről, de az egész életen át tartó tanulás keretében a kreditpontok megítélése viszonylag új és még érintetlen terület az európai felsőoktatási intézményekben. Az ADD LIFE projekt során kiderült, hogy néhány partnerországban nincsenek meg az egyetemi élethosszig tartó tanulásért járó kreditpontok jogi feltételei. A kreditpontok megítélése csak ott volt lehetséges, ahol a hallgatók a rendes egyetemi tanrend keretein belül vettek részt a programban (Ausztria, Magyarország, Spanyolország), vagy ahol a programok a nyitott egyetem részei voltak (Finnország); tehát csak akkor, ha vagy a hallgatók vagy pedig a modulok részei voltak a már fennálló egyetemi szabályzatok értelmében akkreditált tanrendnek. Mindazonáltal megtettük az első lépést az egész életen át tartó egyetemi tanulás és a fő áramlatok közötti híd megteremtésére megkülönböztetve 1. a tanulási folyamatot (ráfordított munka); 2. az értékelhető tanulási kimeneteket, 3. a kreditpontok odaítélését.

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Esettanulmány: University of Graz

Az idős felnőttekkel végzett munka tapasztalatai mutatják, hogy az idősek érdeklődnek az egyetemi képzés iránt, sőt kényszerítik az egyetemet érdeklődéseiknek és igényeiknek megfelelően programok fejlesztésére, és kérik a teljesítményük dokumentálását. Hangot adnak azonban annak is, hogy az egyetemen megkövetelt szintnek nem tudnak megfelelni, ezért tartózkodnak attól, hogy az értékelésnek, ami jegyek és kreditpontok formájában történik meg, kitegyék magukat. Ennek értelmében a felsőoktatásnak -didaktikai szemszögből tekintve - közvetítenie kell az idős felnőtt hallgatók felé, hogy az idők folyamán az oktatók szerepe megváltozott az egyetemeken: ma a tanulót ösztönző szerep jellemző az oktatókra és a modern tanulást támogató módszerek használatosak beleértve az értékelés új formáit is.

A belső egyetemi szabályzatok értelmében adható kreditpont a résztvevőknek a rendes tanrenden kívüli kurzusokon, ha azok a tanulmányi igazgató által engedélyezett egyetemi kurzusok, 30 kredit ponttal, és eredményesen részt vettek rajta a hallgatók.

A probléma megoldására először a résztvevők tájékoztatást kaptak a tanulási egységről, majd megismerkedtek a követelményrendszerrel és az ADD LIFE modul hasznosságával, utána pedig a részvétel igazolásához egy részletes mellékletet állítottunk össze, melyben megtalálható, hogy a résztvevők a 2-3 kreditpontnak megfelelő munkamennyiséget kell hogy teljesítsék, akkor is, ha nem volt lehetséges a kredit pontok tényleges odaítélése. A résztvevők közül idősek és fiatalok is, akik kérték teljesítményük dokumentálását, üdvözölték ezt a fajta megközelítést.

Esettanulmány: Summer University of Jyväskylä

Az ADD LIFE modulhoz a kooperáció a University of the Third Age (UTA) in Jyväskylä a Summer University, University of Jyväskylä, az Open University, és a City of Jyväskylä között jött létre. A University of the Third Age célja idős felnőttekkel a kutatásokon alapuló legújabb eredményeket megismertetni és az egyetemi tanulmányokat számukra lehetővé tenni osztályozás és kreditpontgyűjtés nélkül.

A finnországi nyitott egyetemek (19), az egyetemekkel közösen a felnőttoktatásra specializálódtak és részei az egész életen át tartó tanulásnak.

Fő céljuk, hogy az oktatás és a képzés terén az esélyegyenlőséget emeljék: pl. felvételi nélkül, a kortól és az iskolázottsági háttértől függetlenül (ma a diákok 40%-a 25 év alatti), és hogy megteremtsék a lehetőséget az Open Universityn keresztül (felvételi vizsga nélkül) bekerülni az egyetemekre.

Az ADD LIFE projekt moduljánál a fő probléma az volt, hogy hogyan lehet az Open University fiatalabb hallgatóit és az UTA hallgatóit egybeszervezni, úgy, hogy mégis megkapják a számukra fontos kreditpontokat. A probléma megoldásához a kurzus két részre lett felosztva, kötelező és fakultatív modulokra, így az idős felnőtt diákok (UTA) és az önkéntes résztvevő múzeumi vezetők nem írták meg a megkövetelt fogalmazást és vizsgáznuk sem kellett. Az Open University hallgatói pedig vizsgáztak (5 kreditpont), így tanulmányaikat tovább tudták folytatni a rendes Open University képzésben.

Az idősebb és önkéntes résztvevőknek felajánlottak egy ICT-kurzust, amit nagyon hasznosnak találtak (ld. értékelés) azok, akik az internet használatát a művészet és a kultúra szemszögéből még nem ismerték. A intergenerációs tanulás nagyon sikeres volt. 26-an vettek részt a heterogén csoportokban a kor (21-76 éves korig), az érdeklődési háttér (képzés, korábbi foglalkozás), és a motiváció tekintetében is. Jó volt a feedback is. A legelégedettebbek az idős résztvevők és a múzeumvezetők és azok, akik meg akartak tanulni, mire van szükségük, ha fogyatékosokat, gyerekeket vagy egykorúakat szeretnének múzeumban kísérni.

Első alkalommal került sor kreditpontos tanfolyamra az UTA-n, így az idős felnőttek számára konkrét lehetőség nyílt megtapasztalni, hogyan szervezik az Open University hallgatói a tanulást. Az Open University számára ez a kísérlet konkrét utat nyitott abba az irányba, hogy több idős felnőttet integráljanak az egyetemi képzésbe. Hasznos kísérlet volt a kooperációs partnerek között, ezért több finn Universities of the Third Age (10) –n bemutatják a programot, mint jó példát az UTA-val való közreműködésben.

Következtetések

- A felsőoktatás intézményei Európában önmagukat elit képzőintézményként reklámozzák, ahol elit szakképzések és továbbképzések kimagasló kutatói karriereket, nagy ipari és gazdasági karriereket jelentenek. A képzési lehetőségek a nem hagyományos és idős felnőtt hallgatók részére gyakran csak mellékesen szerepelnek és sem az intézményeknek nem részei, sem pedig a kutatók és oktatók szerepének nem felelnek meg.
- Általában nem létezik anyagi háttér arra, hogy kifejlesszenek a felsőoktatásban oktatási programot a nem hagyományos és idős felnőttek részére.
- Korábbi tanulási eredmények elismerése a felsőoktatási intézményekben a nem hagyományos és idős felnőtt hallgatók esetében még mindig nagy problémát okoz Európában. A rugalmas, egyéni tanulási módok és új célcsoportok bevonása a rendszerbe, beleértve az idős felnőtt hallgatókat is, nem lehetséges a probléma megoldása nélkül.

Javaslatok

- Vegyék fel a nem hagyományos és idős felnőttek részére is célként a felsőoktatási intézmények programjaikba a tanulási lehetőségeket, különös tekintettel az intergenerációs tanulási módszerre, és hozzák meg azokat az emberi erőforrás fejlesztéséhez szükséges intézkedéseket, melyek a cél eléréséhez szükségesek.
- A felsőoktatási intézmények partnereikkel közösen lobbizzanak a nemzeti kormányoknál, hogy a hosszútávú gazdasági és társadalmi hasznot is hozó nem-hagyományos és idős felnőtt hallgatók tanulása elismerést kapjon, és kérjék a megfelelő finanszírozását ezeknek a programoknak a megvalósításához.
- A felsőfokú intézmények dolgozzanak ki akkreditációs rendszert, hogy a korábban megszerzett tanulási tapasztalatok elfogadásra kerüljenek, valamint az egész életen át tartó tanuláshoz tartozó tanulásért kapjanak kreditpontot azok, akik ezt kérik.

Andrea Waxenegger, Marcus Ludescher

Áttekintés

A cikk összefoglaló képet ad az ADD LIFE projekt felméréseiről. A munka során kísérletet tettek a fizetett és az önkéntes munka aktivistáinak továbbképzési lehetőségeiről és az egyetem, mint továbbképző egység, potenciális szerepéről.

Alapgondolatok

A lakosság még mindig a teljes foglalkoztatottság és a „teljes” nyugdíjaztatás fogalmak körében gondolkodik. Azok az állampolgárok, akik 60 illetve 65 éves korban nyugdíjba mennek, életkörülményeiktől függően még 10, 15 sőt 20 évig élnek. Hogy alakítják ezeket az éveket?

Egyre több példa akad arra, hogy a nyugdíj előtt állók előre tervezik a nyugdíjaztatás utáni éveket, többen foglalkoznak az ún. második karrier gondolatával, újra aktív dolgozóként, vagy részmunkaidőben, illetve önkéntes munkaterületen válnak aktívvá. Mások a tanulást választják az idős felnőttkor új feladataként. Nehéz azonban definiálni, mikor kezdődik az idősebb felnőttkor. Kezdődhet a korkedvezményes nyugdíjaztatással, de a 40-es életévek közepén is, hosszú családi kötelességek után, munkanélküliség idején, vagy éppen egy olyan életszakaszban, amikor új kihívásokat keres az egyén. De lehet egy érdekes keverék fizetett munkából, önálló vállalkozásból és hagyományos vagy ideiglenes önkéntes munkából és családi kötelességekből is. Mindezek mellett a munkaerőpiac változásai megkövetelik, hogy az idősebb felnőttek, a fiatal lakosok számának csökkenése miatt, tovább maradjanak a munkaerőpiacon, itt szükség van az idősek tapasztalataira, kompetenciájára és képességeire. Úgy tűnik, hogy a felsőoktatás nem, vagy csak lassan, reagál erre az új társadalmi kihívásra. Az új és innovatív oktatási lehetőségeket az új és rugalmas a tanulási eredményt kimutató rendszereket nem tekinti vonzó jövőbe mutató áramlatnak, és még mindig arra összpontosít, hogyan lehet a fiatalokat megnyerni kutatási területekhez. Pedig a felsőoktatás tudna biztosítani hagyományos egyetemi képzést, szakképesítéssel továbbképzést, továbbá idős felnőttkorban hasznosítható önkéntes munkavállalásra való felkészítést is.

Az ADD LIFE tapasztalatok...

Minden ADD LIFE modult felsőoktatási szemináriumként vezettek, ezek nemcsak az intergenerációs tanulás támogatását jelentették, hanem továbbképzési elméket is tartalmaztak, hogy felkészüljenek a résztvevők a mentor és promotor/aktivista szerepre. Grazban egyik alkalommal a résztvevők műhelymunkáról és szerzett tapasztalatokról készítettek prezentációt, ezt élőben közvetítették egy regionális központba, egy másik esetben élesben próbálták ki az aktivista szerepet, és beszámoltak tapasztalataikról. A kurzus a tudástranszfernek azt a formáját készítette elő, mely során a tapasztalt idős felnőttek ismeretei átkerülnek a kevésbé tapasztalt fiatalabb személyekhez. Brnóban a jó számítógépismeretekkel rendelkező idősebbek önkéntes oktatók lettek („computer buddy”), korábban mindegyikük részt vett egy tematikailag kapcsolódó tanfolyamon. Jyväskyläben a résztvevők tapasztalatokkal rendelkező önkéntes múzeumvezetőként (nem hivatalos múzeumi dolgozók, hanem olyan személyek, akik másokat invitálnak múzeumlátogatásra, vagy fogyatékos embereket kísérik múzeumba, gyerekeket visznek kiállításra). Az önkéntes múzeumvezető munkalehetőségeiről intenzív vita folyt a csoportban. Pécsen a résztvevőket felkérték, hogy olyan konkrét projekttervet fogalmazzanak meg, melyen majd tovább kívánnak dolgozni; a fiatalabb résztvevők az utolsó összejövetel után beszámolót írtak az ötletek megvalósíthatóságáról. A Coruña-ban a résztvevőket egészségügyi szervezői munkára készítették fel, ismereteiket a kardiovaszkuláris rizikóról másokkal megosztották, összeállították és értékelték az egészséges életmódról és a kardiovaszkuláris rizikóról a tájékoztatóanyagot.

A hallgatók mondták...

Megállapítható, hogy az ADD LIFE Projekt során a csoport és csapatmunkában szerzett tapasztalatok segítettek motiválni a résztvevőket abban, hogy vegyenek részt mentor ill. moderátor/vitavezető képzésen. A munka során önbizalmat szereztek, ez serkentette őket, hogy a kurzus után is ebben a témában dolgozzanak.

A modulok értékelése egyértelműen kimutatta, a fiatalok éppúgy mint az idősek hajlandóak a megszerzett ismereteiket továbbadni. Minden korcsoport felvetette azt az ötletet, hogy aktív válik saját környezetében. Ez az idősebb felnőttek esetében politizálásba torkolthat, a fiatalabbak inkább munka-orientált lehetőségeket fedeztek fel. Néhány példa a résztvevők értékeléséből:

- *Unokámnak fogom a tapasztalatokat átadni.*
- *Környékbeli ismerőseimnek fogok segíteni.*
- *Korombeliek közül sokan nem tudnak a számítógéppel dolgozni. Tudásomat megosztom a kezdőkkel.*
- *Az információkat továbbítom az érdeklődőknek.*
- *Hogy kommunikálhassak a fiatalokkal.*
- *A tanultakat használni fogom, hogy jobban éljek.*
- *Most tudok a fiatalokkal kommunikálni.*
- *Amit megtanultam, használni fogom hétköznapijaimban.*
- *Tartós életet élni és példaképpé válni.*
- *Tapasztalataimat megosztom másokkal.*
- *Környezetemben vitára invitálom a lakosokat.*
- *Ezzel a témával szeretnék majd a munkám során foglalkozni.*
- *Az új tapasztalatokat bevonom a munkámba.*
- *Munkahelyem tervez egy új projektet, ott különböző generációk, különböző szociális háttérrel az intergenerációs tanulás módszerével profitálhatnak.*
- *Érdeklődőket és szakembereket összefogni, hogy a téma fellendüljön.*

Következtetések

- A felsőoktatásban sem a kutatás, sem a tanrend kialakítása, sem pedig a továbbképző központok nem reagálnak kielégítően az egyre növekvő, bővítendő oktatási igényekre. Idősebb felnőttek új életkonceptiókat alakítanak ki, kényszerítik a felsőoktatást, hogy támogassák terveik, egyéni céljaik elérésében.
- Ezek a bővített életkonceptiók mutatják, hogy az idősek részt kívánnak venni a hagyományos és az új típusú önkéntes munkákban, illetve a fizetett, sőt a fizetetlen önálló munkákban is.
- Az idősek az egyetemen szerzett ismereteiket nemcsak személyes fejlődésnek tekintik, hanem készek tanulási tapasztalataikat és újonnan szerzett tudásukat megosztani (családi) környezetükkel is.

Javaslatok

- A felsőoktatásnak gondosan és alaposan kell követnie, kutatnia és meg kell figyelnie az új szociális jelenséget: az idősebb felnőttek bővített életkonceptiókat alakítanak ki.
- Az oktatás és képzés szemszögéből a felsőoktatásnak innovatív és rugalmas koncepciókat kell kidolgoznia arra, hogyan lehet intergenerációs oktatási helyzeteket (lernsettings) kialakítani, melyben az idősebb felnőttek a „második karrier” jük kialakításához megtalálják a célravezető megoldást.
- A felsőoktatásnak olyan tanulási lehetőséget kell rendelkezésre bocsátania, ami nemcsak az idősebb hallgatók egyéni karrierterveit támogatja, hanem olyan tudást, képességet és kompetenciát biztosít, aminek segítségével a szerzett ismeretanyagot hasznosítani tudják környezetükben.

Andrea Waxenegger

Bevezető

A cikk röviden vázolja az ADD LIFE keretében kifejlesztett intergenerációs nonformális tanulás eredményeit: milyen új önkéntes és fizetett munkaterületek várhatók.

Új munkaterületek

Az ADD LIFE hat moduljának kidolgozásánál az európai napirendi kérdések központi témái voltak irányadóak. Ezek a civil társadalom, a kultúra, a foglalkoztathatóság, a mentorálás, az egészségtudomány, az információs társadalom – digitális kultúra, a fenntarthatóság és fejlődés. Ezekhez a globális témákhoz az alábbi modulok kapcsolódnak:

- Civil társadalom: ...amit az idősebbektől megtanulhatunk? (Pécsi Tudományegyetem)
- Kultúra: A művészet története és jelentősége, a művészet értelmezése (Summer University of Jyväskylä)
- Mentorálás: SeniorMent – Hogyan lehet tudást és tapasztalatot továbbadni? (University of Graz)
- Egészségtudomány: Szív- és érrendszeri rizikófaktorok (University of A Coruña)
- Információs társadalom: Multimédia kommunikáció (Brno University of Technology)
- Fenntarthatóság és fejlődés: Eszközök és módszerek a gazdasági és a regionális fenntartható fejlődéshez (University of Graz)

Minden modul tartalmaz „funkcionális” részt. Az elgondolás az volt, hogy a résztvevők a tanulás során ne csak tudományos ismereteket, képességeket, kompetenciákat szerezzenek saját hasznukra, hanem tanulják meg azt is, hogyan válhatnak a másokért, illetve másokkal végzett különböző önkéntes és fizetett munkakörökben hasznos aktivistákká. Ezeket az új tevékenységformákat az aktív állampolgáriság új formáinak kell tekinteni, nem pedig az adott munkaterületek konkurrenciájának, bár kétségtelen, hogy hosszú távon ezekből új munkakörök is kialakulhatnak. A modulkísérletek és a tanulók pozitív visszajelzései alapján az alábbi (az önkéntes munkára, a fizetett munkára vagy a kettő keverékére egyaránt felhasználható) profilok merültek fel:

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

• Európai civil társadalmi közvetítők

Az európai gondolat nem éri el célját, ha nem kíséri „aktív európai állampolgáriság” amely helyi, regionális, nemzeti és európai szintű aktív részvételt jelent. Az „európai civil társadalmi közvetítő” ismeri a civil tevékenységek szervezéséhez szükséges alapvető szerepeket, eszközöket, módszereket, feltételeket, így segíthet másoknak, hogy bekapcsolódjanak a hétköznapi demokráciába. Ez lehet nyilvános rendezvények, események, kampányok és demonstrációk tervezése, szervezése, önkéntesek és tagok toborzása, lobbizás és alpnövelés, különböző szervezetekben való részvétel ösztönzése, felek közötti mediáció, kooperáció, hálózatok, együttműködések kiépítése.

• Európai kultúra

Európa hatalmas kulturális örökséggel rendelkezik, ez formálja a nemzeti kultúrán keresztül generációkon át az identitást. Az „Európai kultúra” szakképzettség alapos tudást jelentene az európai kultúráról a művészettörténet európai értelmezéséről valamint a művészetek történelmi és kulturális összefonódásáról. A résztvevők képesek lennének tudásukat másokkal intergenerációs tanulási egységekben megosztani és „multiplikátorként” hatni, azaz másokat is ösztönözni az európai kultúra szakképzettségre.

• Átmenet-mentorok

Az újfajta életkonceptciók átgondolásának megjelenése a piacon kiváltotta az újraorientálódást és az új lehetőségek felmérését, az életnek ilyen szakaszaiban támogatást igényelnek a felnőttek. Az európai civil társadalom nem engedheti meg magának, hogy az idősebb emberek értékes tudása, képessége és kompetenciája, illetve élet- és szakmai tapasztalata elveszzen. Ezek az emberek új feladatot találhatnak, ha megszerzik az „átmenet-mentor” képesítést és fiatalabb vagy idősebb embereket az átmeneti életszakaszokban kísérnek, támogatnak.

• Egészségtanácsadók

Az „egészség” és különösen az „egészséges öregedés” központi témája az európai társadalmaknak. Európában nagy kihívást jelent minden generáció számára az egészségtudatosság fokozása. Az „Egészségtanácsadók” hozzájárulhatnak az egészségesebb európai lakossághoz ld: (ADD LIFE szív- és érrendszeri rizikófaktorok), az egészségtanácsadók családjukban, szomszédoknál, környezetükben terjeszthetik ismereteiket, ezzel segítenének a egészségestudatos élet irányába megtenni az első lépéseket.

• e-tanácsadók

Az információs technológia ma már nemcsak életünk része, de belátható időn belül még inkább meghatározza hétköznapijainkat. Azok az európai polgárok, akik nem jutnak hozzá a számítógépekhez és nem ismerik az új technológiákat, szociális hátrányba kerülnek. Az e-tanácsadók aktív szerepet vállalhatnak: tudásukat továbbadhatják és az idős embereket tájékoztatnák az új eredményekről. Nemcsak „hagyományos” kezdő és haladó tanfolyamokra van szükség, hanem olyan tájékoztatási formákra is, amelyek az új fejlődési irányvonalakat kritikus szemszögből elemzik és figyelik.

• Fenntartható jövő tanácsadók

Az európai kérdések egyik központi témája a fenntarthatóság, melyhez jelenleg számos kezdeményezés fűződik. Ám nem elegendő csak a globális stratégiák megfogalmazása, szükség van helyi és regionális szinten is a tudatosításra és a konkrét megvalósításra. A fenntartható jövő tanácsadó ismeri a központi európai politikát, képes felhasználni munkaterületén vagy a hétköznapi életben a regionális fejlesztéshez szükséges módszereket, valamint másokat önálló fenntarthatósági projektekre ösztönözni.

Következtetések a képzési lehetőségek kialakításához

Az ADD LIFE projekt tapasztalatai azt mutatták, hogy kihívó feladat az oktatott modulokba beépíteni a „funkcionális” részt, amelyek révén új ismeretek és képességek („Hogyan csináljuk...?”) alakíthatók ki.

Az ideális curriculum az alábbi elvekre épül:

- az egyetemek működésének etikai kívánalmait,
- nemzetközi kutatáson alapuló korszerű tudás,
- tudományos tanulási mód - beleértve a tudás megteremtési folyamatának társadalmi környezetében való tükröződését és a kutatási kompetencia kialakításának lehetőségét,
- gyakorlati tudás pl: az önkéntes dolgozók, fizetett munka vagy önálló munkavállaló munkajogi kérdéseinek ismeretei,
- életminőség: Milyen hatással van az új tudás az életminőségre az európai társadalomban?,
- olyan képességek és kompetenciák mint a prezentációs technika ismerete, a modern információtechnika használata, a csoport- és projektmunka alapismeretei, a tudás megszerzésének ismeretei (a tanulás tanulása), és a tudás megosztása másokkal,
- a generációk közötti szakadék áthidalása intergenerációs tanulás bevezetésével.

Bodorkós, B. et al (2006) RAJTunk múlik! Hogyan szervezkedjünk és képviseljük érdekeinket a lakóhelyünkön?. Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete.

Ez a kis könyv olyan egyszerű módszerekkel és technikákkal ismerteti meg az olvasókat, amelyek segítik a közös munkához a partnerek megtalálását, a megfelelő információk beszerzését és a hatóságokkal való eredményes tárgyalást a közösség érdekében. Az itt bemutatott módszerek nemcsak az érdekképviselő területén használhatók, hanem a közösségek alakításában és a társadalmi ügyek sikerre vitelében is.

Boström, A.-K. (2003) Lifelong learning, intergenerational learning, and social capital. From theory to practice. Stockholm: Institute of International Education, Stockholm University (<http://www.interped.su.se/publications/BostromNo.61.pdf>).

A tanulmány az egész életen át tartó tanulás, az intergenerációs tanulás és a szociális tőke közötti összefüggést vizsgálja. Két fontos ok miatt olvassuk el ezt a könyvet: az elemzett koncepciók elméleti megvilágítása miatt és egy intergenerációs program eredményeinek összefoglalása miatt. Az elméleti rész az egész életen át tartó perspektívákkal és az egész életen át tartó tanulásról foglalkozik, egyidejűleg kitér a formális és nem formális tanulásra is.

Brauerhoch, F.-O. & Dabo-Cruz, S. (2005) Begegnung der Generationen: Alt und Jung im Studium. Idstein: Schulz-Kirchner Verlag.

A tanulmány az „intergenerációs kapcsolatok a felsőoktatásban” című kutatás eredményeit mutatja be. Az empirikus kutatási eredmények megegyeznek más országokban korábban végzett kutatások eredményeivel. Az idősebb hallgatók kevésbé integrálódnak, ha több a fiatalabb hallgató. Az intergenerációs tanulási egységeket elfogadottnak tekintik és pozitívan értékelik. A szerzők megállapították, hogy a sztereotípiák az öregedésről veszítenek jelentőségükből, ha fiatalabb és idősebb hallgatók hosszabb időn keresztül interakcióba lépnek.

Czike, K. & Bartal, A. M. (2005) Önkéntesek és nonprofit szervezetek – az önkéntes tevékenységet végzők motivációi és szervezeti típusok az önkéntesek foglalkoztatásában. Budapest: Civilis egyesület.

A könyv az önkéntesek motiválásáról és a szervezeti típusokról szól a foglalkoztatásban.

Doll, G. A. (2006) Enhancing gerontology education: The role of older adult auditors in a human development and ageing course. Journal of Intergenerational Relationships, 4(3), 63-72.

A cikk az idősebb felnőttek és a hallgatók közös tanulásának lehetőségeit vizsgálja. 2003 tavaszán a Kansas

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

State University-n indított „Humán fejlesztés és öregedés” című kurzus keretében 18 fiatal hallgató és 18 idős hallgató folytatott vitát az öregedésről. A fiatalok és az idősek is a másik korcsoporttal szembeni attitűdváltozásról számolnak be.

EAEA Monographs series (1994) Older adults as helpers in learning processes – Kétnyelvű: Angol-Francia. (VHS Video angol, francia, spanyol, német és katalán) Barcelona: EAEA.

Ebben a tanulmányban 32 program leírása olvasható. A programokban idősebb felnőttek vettek részt aktív tanulási folyamatokban az egészség, az oktatás és képzés, a munka, a kultúra és a szociális kirekesztés témákban. Azokat a kezdeményezéseket elemezték, melyek alapja az oktatás és a metodológiai stratégia, és amelyeknek célja az idős felnőttek szociális kirekesztésének megszüntetése. A kezdeményezések célja az idősek szerepének megváltoztatása a társadalomban, hogy ismereteiket és tudásukat bármiféle képzési folyamat keretében a fiatalokkal és az idősekkel megosszák. Nem létezik egyértelmű bizonyíték az idősebb felnőttek potenciáljáról a tanulási területén. A folyamat világosan követhető és a mellékelt videóban egyértelműen megvilágítást nyer.

García-González, J. (2005) «Rompiendo Distancias»: un programa integral para prevenir y atender la dependencia de las personas mayores en el medio rural („A távolságok áthidalása”: integratív program vidéki idős felnőttek függő állapotának megelőzésére és kezelésére) Revista Española de Geriatria y Gerontología, 40(1), 22-33.

A cikk egy Asturia (Észak-Spanyolország) vidéki integratív program eredményeit elemzi, melynek célja az aktív öregedés és az új helyi szolgáltatások támogatása, a függőségi helyzetek kialakulásának megelőzésére és a szociális aktivitás ösztönzésére. Az intervenció modell, mely a közösségi munkán alapszik, és a transversalitás, a koordináció és a rugalmasság elvét követi – nagyon eredményes volt és jelentős szektorok közötti hatást is mutatott. Ezzel bebizonyosodott a hálózati és a közösségi jellegű beavatkozás alkalmassága, melyek a helyi szociális szolgáltatások feltételei. Egy izolált csoport társadalmi bekapcsolódását ösztönözték és megtalálták az utat a fennmaradáshoz. Új helyi szolgáltatásokat alapítottak, a meglévőket feljavították, hogy az emberek autonómiája megmaradjon és róluk gondoskodó családokat támogassák. A társadalmi tőke az asszociatív mozgalom, az önzetlenség és az intergenerációs csere következtében gyarapodott.

Hatton-Yeo, A. & Ohsako, T. (Eds.) (2001) Intergenerational Programmes: Public Policy and Research Implications. An International Perspective. Stoke-on-Trent: The Beth Johnson Foundation.

A könyv közös munka eredménye, az UNESCO támogatásával készült. Bemutatja az intergenerációs programok jelentőségét a politika különböző területein. Egy ilyen méretű tanulmány csak kezdete lehet a témában rejlő lehetőségek felderítésének, de megpróbál a jövőt illető alapkérdésekre koncentrálni. A könyv legfontosabb eredményei: a kölcsönös megértés ereje és a téma nagy jelentőségének elismerése. A mű, a jövőbeli kutatás és a stratégiafejlesztés alátámasztására összefoglalja az alapvető kérdéseket. Szakmai érdeklődésre tarthat számot a hivatalos élet minden területén. Különösen egy dologra hívja fel a figyelmet: mindegy, hogy a világ melyik pontján vagyunk a fiatalok és az idősek összefonódásának és kapcsolatának minősége sokat elárul az életminőségünkről.

Hatton-Yeo, A. (2006) Intergenerational Programmes: An Introduction and Examples of Practice. Stoke-on-Trent, England: Beth Johnson Foundation and the Centre for Inter-generational Practice.

A kézikönyv jó bevezetést ad az intergenerációs gyakorlatba, számos példát bemutat, melyeket az Egyesült Királyságban próbáltak ki. Rámutat, hogy a programok eredményessége a résztvevők kölcsönös hasznától, az új szerepek és perspektívák megteremtésétől, valamint az érintett generációk számára releváns társadalmi kérdések felvetésétől függ.

Krout, J. A. & Porgozala, C. H. (2002) An inter-generational partnership between a college and congregate housing facility: How it works, what it means. The Gerontologist, 42(6), 853-858.

A cikk egy magániskola és egy idősek otthonában végzett program céljait, fejlesztését, megvalósítását és eredményeit foglalja össze. A tevékenységek a közösségfejlesztési modellen alapultak, amely a „tanulni vele” elvét ösztönözte a „tenni érte” helyett. A résztvevők elmondják, hogy a közös tevékenységek jó alkalmat nyújtottak az idősebbekkel szembeni megértés növelésére, így az egyetemek és az idősothonok közötti partneri kapcsolat mind a diákok, mind az idősebbek számára hasznos.

Manheimer, R. (2002) Pedagogía social y programas intergeneracionales: educación de personas mayores. (Szociálpedagógia és az intergenerációs programok: Idős felnőttek képzése) Ediciones Aljibe.

A könyv részletes képet ad az „Idős emberek oktatása és képzése” címmel. Három részre oszlik: az első rész témája a szocializáció és képzés a harmadik életszakaszban, és az idősek oktatásának szociológiája, a második részben európai és amerikai szakmai kutatásokat mutat be, amelyek az intergenerációs tanulás lehetőségeit vizsgálják, a harmadik rész az idősek képzéséért felelősöknek szól, és a szakképzést tematizálja.

Mercken, Chr. (2004) Education in an ageing society. European trends in senior citizens' education. Odyssee.

A könyv a PEFETE Projekt (Pan European Forum for Education of The Elderly) keretében készült, alapját az egyes PEFETE-Partnerek országos jelentései és a projektoordinátorok alapidokumentumai képezik. Átfogó képet ad 15 európai ország idősebb polgárainak képzési trendjeiről, cikket tartalmaz a nemzeti és európai döntéshozóktól is. Hasznos információkat tartalmaz a jövőről, amikor az idős felnőttek bekerülhetnek az igényeiknek megfelelő oktatásba, hogy minél tovább önálló életet tudjanak folytatni.

Newman, S. et al (1997) Intergenerational Programs: Past, Present and Future. Taylor and Francis, Inc.

Ez egy különösen hasznos könyv, mert a fejlesztési elméleteket tekinti kiinduló pontnak az intergenerációs programokhoz. Foglalkozik a kontextussal, a szociális kérdésekkel, az intergenerációs programok típusaival és modelljeivel, intergenerációs kutatással és értékeléssel, az állami stratégia alakításával. A könyv tartalma ideális bevezetést ad az intergenerációs munka elméleteibe és koncepciójába.

Noller, P., Feeney, J., Peterson, C. (2001) Personal Relationships across the Lifespan. Psychology Press.

A mű átfogóan mutatja be a személyes kapcsolatokat szerepét az emberi életben. Kiemeli a jelentős életszakaszok fontos területeit és betekintést ad az intergenerációs gyakorlatba, a különböző generációk érdeklőségeibe. Különösen hasznos a 7. rész.

Ramon, A.C. & Turrini, M. (2008) Grandparents and Grandsons: poetics of an intergenerational learning experience. eLearning papers, 8, 1-7.

A cikk egy intergenerációs tanulási tapasztalatot foglal össze, kitér arra is, hogy a fiatal és idős hallgatók a vélemények kicseréléséből hogyan profitáltak egymástól. A diákok önkéntes „digitalis mentorként” megtanították az időseknek, hogyan kell használni az internetet, az e-mail programokat, leírják hogyan lettek aktív polgárrá. A tapasztalatokból kiindulva javaslatokat dolgoztak ki, ami nemcsak a tanulási folyamat javítását célozza, hanem az intergenerációs tanulási modell terjesztését is.

RE-ETGACE Final Report (2004) Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe – A Central and Eastern European Perspective. The Implications of the Research for Central and Eastern European Policy Design on Active Citizenship and Governance. Project Supported by the European Commission Framework Programme 5. (Contributors among others: Kleisz, T. & Pavluska, V.) Nijmegen: Nijmegen University.

Sánchez, M. et al. (2007) Programas intergeneracionales: hacia una sociedad para todas las edades. Barcelona: Fundación „La Caixa”.

Sanchez, M. et al. (2007) Intergenerational Programmes: Towards a Society for all Ages. Barcelona: The „la Caixa” Foundation (www.laCaixa.es/ObraSocial).

A publikációban mélyreható elemzést kapunk a generációk közti szolidaritás lehetőségeiről. Kihívó megállapítás, hogy nem a kutatásnak, hanem a gyakorlatnak kell az első helyen állnia, ha az intergenerációs munkaköröket támogatni kívánjuk. Elsősorban gyakorlati jellegű cikk. A politikának kell megteremtenie a lehetőséget az intergenerációs kapcsolatok ápolásához. A fő részben a spanyolországi programokba és projektekbe kapunk betekintést.

Serra, E. & Cerda, C. (1997) Historias de vida en sujetos mayores: cuestiones metodológicas, función terapéutica y aplicación de programas intergeneracionales. (Idősek élettörténetei: Metodológiai kérdések: terápiák és az intergenerációs programok alkalmazása) Revista de Psicología de la Educación, 21, 63-81.

Az élettörténetek módszerét először 1920-ban az antropológiai tudományokban írták le. Ettől kezdve az élettörténetek kutatási és terápia módszerként is alkalmazásra kerülnek. A cikkben megvitatásra kerül az élettörténet kutatása és terápiái használata, és hogy hol lehet hasznosítani az életük vége felé járók esetében. A tanulmány utolsó részében a kutatás aktuális eredményei találhatók.

Szabó, M. (2004): Globalizáció, regionalizmus, civil társadalom. Budapest: Századvég K.

Thang, L. L. (2001) Generations in Touch: Linking the Old and Young in a Tokyo Neighborhood. Cornell University Press.

Mivel a Japán társadalom egyre inkább kizárja az idősebb embereket, a könyv járható útként a generáció újrafoglalkoztatását javasolja. Leír egy kísérletet a multigenerációs együttélésről, melyben a nyugdíjas otthon és az óvoda egy fedél alatt kap helyet. A könyv inspiráló hatású és motiváló hatású a tantervfejlesztők számára.

Varga A. T. & Vercseg, I. (2001) Közösségfejlesztés. Budapest: Magyar Művelődési Intézet.

Az egyik legjelentősebb átfogó kézikönyv a közösségfejlesztés módszereiről, esettanulmányokkal.

Vercseg, I. (2004) Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak. Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete. Parola-füzetek.

Rövid, de pontos áttekintés a közösségfejlesztésről és módszereiről.

Wilson, L. B. & Simson, S. (2003) Combining Lifelong Learning with Civic Engagement: A University-Based Model. Gerontology & Geriatrics Education, 24(1), 47-61.

A cikk arra keresi a választ, milyen szerepet játszhat és játszik az egyetem az 50 fölötti civil aktivisták támogatásában. A University of Maryland eredményesen kísérletezett, az egész életen át tartó tanulást, a vezetés fejlesztését és a civil aktivitást egyesítő modellekkel.

Az ADD LIFE egy rövidítés – ADDing quality to LIFE through inter-generational learning via universities (Jelentése: „Életet adni az éveknek – intergenerációs tanulás az egyetemen”). A partnerkapcsolatok kialakításának célja egyetemi szintű új, intergenerációs programok kidolgozása idős felnőttek részére. A projekt konkrét célkitűzései:

- Új modulok fejlesztésekor kipróbálni az intergenerációs együttműködést, az intergenerációs tanulás különböző modelljeit, a fiatalok és idősek együttes tanulását.
- Olyan promotor- és mentorképzési programokat kidolgozni, melyek serkentik az aktív részvételt a civil társadalomban.
- 12 modult összeállítani, melyekben különböző modellek és rugalmas megközelítési módok kerülnek megvalósításra, majd ezekből 6 modellt kiválasztani és végrehajtani.
- A kiválasztott modelleket rendszerezve értékelni, majd a kapott eredményekről jelentést írni. A jelentésnek tartalmaznia kell a munka során szerzett intergenerációs oktatásról és tanulásról szóló ismereteket, valamint az egyetemek várható potenciális továbbképző szerepét, tekintettel a különböző tevékenységi körökre: tanácsadás, mentorálás, önkéntes és fizetett munka, továbbá meg kell állapítani a fejlesztésre vonatkozó igényeket és ezzel kapcsolatosan konkrét javaslatokat kell tenni.
- Terjesztetni és támogatni az eredményeket és a programok megvalósítását az európai egyetemek szakmai körein belül és azokon túl is.

Eredmények

- **A hat ADD LIFE Modul** – során különböző intergenerációs tanulási formákat próbáltak ki, a témák az európai kérdések központi témái voltak. A modulok tartalma funkcionális volt: megtanulni, hogyan lehet valaki az adott téma mentora, hogyan szerezhet szakértettséget arra, hogy másokkal dolgozzon ugyanabban a témában.
- **ADD LIFE facilitált nyitott modul** – Ezeknek a moduloknak a tartalmát és tanulási egységeit az intergenerációs célcsoporttal közösen határozták meg, (fiatal és idős résztvevők közösen dolgoztak ki egy új modult). A hallgatókat arra ösztönözték, hogy fogalmazzák meg elérni kívánt egyéni tanulási eredményeiket, és a csoport közösen is fogalmazza meg tanulási eredményeit.

- **ADD LIFE Jelentések szakmai köröknek** – A fejlesztési munka során nyert tapasztalatokat, véleményeket és ajánlásokat három jelentés foglalja össze (ADD LIFE – Mit tanultunk?):

- „ADD LIFE – Mit tanultunk 1 ? : Intergenerációs tanítás és tanulás az egyetemi oktatásban - tapasztalatok és javaslatok”
- „ADD LIFE – Mit tanultunk 2 ? : Az egyetemek potenciális szerepe a promotor képzésben, fizetett és önkéntes munka – tapasztalatok és javaslatok”
- „ADD LIFE – Mit tanultunk 3 ? : Intergenerációs egyetemi kurzusok alulról jövő kezdeményezéssel – tapasztalatok és javaslatok”

A jelentések egyfajta alapidokumentumot képeznek a fejlesztési munkákhoz és az emberi erőforrás fejlesztéséhez, a könnyebb használhatóság miatt megjelennek az ADD LIFE európai eszköztár a generációk közötti tanulás fejlesztéséhez a felsőoktatásban.

- **Tapasztalatok és az új ismeretek átadása** – A projekt során az eredmények és a tapasztalatok különböző módon kerültek bemutatásra a szakmai viták keretében. 2008 májusában a grazi egyetemen **Nyílt zárószimpóziumra** került sor. A rendezvény témája az eredmények terjesztése és hasznosítása volt. A dokumentumok megtalálhatók a <http://add-life.uni-graz.at> címen.
- **Projekthonlap** – az adattár központja: <http://add-life.uni-graz.at>

ADD LIFE Partnerek

ADD LIFE – projektnek hét fő és hét külső partnere van:

Fő partnerek

- University of Graz (koordinátor), Ausztria
- Brno University of Technology, Cseh Köztársaság
- Goldsmiths University of London, Egyesült Királyság
- Summer University of Jyväskylä, Finnország
- Pécsi Tudományegyetem, Magyarország
- University of A Coruña, Spanyolország
- European University Continuing Education Network (Európai Egyetemek Felnőttképzési Hálózata) – EUCEN

Külső tanácsadó Prof. Dr. Franz Kolland, University of Vienna, Austria

A partnerek és a külső tanácsadó a kutatás, az oktatás és a menedzsment területén dolgoznak a legkülönbözőbb intézményi formában, illetve háttérrel (egyetem, nonprofit-szervezet/felnőttoktatási központ, egyesület) együttműködve a partnerekkel (vállalat/község, egyetem, nemzeti platform, non-profit egyesület) így **jelentős szaktudást** jelentettek a projektben. Mindezt kiegészítette a téma interdiszciplináris jellege:

- Pedagógia, oktatástudomány, felnőttképzés
- Menedzsment és szervezeti fejlesztés
- Információ-és kommunikációtechnológia, különös tekintettel az idősebb felnőttekre
- Gerontológia az orvostudományban, egészségtudomány és telegegerontológia
- Gerontológia a szociológiában, szociogerontológia, tanulás idős felnőttkorban
- Társadalomtörténet

A kísérleti munka során ezt a tudásbázist a hallgatók és az oktatók/mentorok is kiegészítették szaktudásukkal.

Külső partnerek

Külső partnerek voltak a konzorciumban:

- Technologiecentre Deutschlandsberg GmbH, a deutschlandsbergi önkormányzattal, Austria
- Association of Third Age Universities, Czech Republic
- The Learning from Experience Trust, United Kingdom
- University of Kiel, Germany
- Nevelők Háza Egyesület – Civil Közösségek Háza, Magyarország
- Provincial Association of Pensioners and Retired Persons from A Coruña, Spain
- European Association for the Education of Adults – EAEA

A külső partnerek feladatköre az ADD LIFE projektben:

1. szaktudásuk ismertetése: az NGO-k szemszögéből a közös fejlesztési munka kiegészítése szakismeretükkel
2. segítségnyújtás: a nyílt modulokra résztvevőket toborozni
3. részvétel az eredmények terjesztésében, a megvalósításhoz kezdettől fogva hozzájárulni
4. létrehozni a kapcsolatot a képesített mentorok/a promotor és az NGO-k között
5. a projekt fenntarthatóságához hozzájárulni, a projektben szerzett tapasztalataikat a hivatásukban és más területeken is terjeszteni

Prof. Dr. Raymond Thomson, Centre for Lifelong Learning, University of Strathclyde, Scotland, United Kingdom, **külső értékelőként** formatív és szummatív értékeléssel támogatja a projektet.

Civil társadalom modul

...amit az idősebbektől megtanulhatunk
Intergenerációs tanulás egyetemek támogatásával
(Pécsi Tudományegyetem, Magyarország)

Az önkéntes civil társadalmi szerep az európai élet alapelve. A civil társadalmi képességek és technikák javítása és fejlesztése valamint az aktív részvétel a társadalomban hozzájárulnak a fenti cél eléréséhez.

Célcsoport

- Fiatalok (egyetemi hallgatók), akik többet akarnak tudni a civil társadalomról és fejleszteni szeretnék civil társadalmi kompetenciáikat (képességek, tudás, attitűdök).
- Idősebb aktivisták, akik szívesen dolgoznak együtt fiatalokkal, szeretnék tapasztalataikat megosztani és együttműködnének a civil társadalom kihívásaira adható válaszok megtalálásában.
- Civil szférában tevékenykedő vagy a civil szféra kérdéseivel foglalkozó szakértők, képviselők, facilitátorok.

Formális követelmények vagy előzetes vizsgák nincsenek. Kedvező, ha a résztvevők alapvető tudással rendelkeznek a demokrácia alapelveiről, a civil társadalomról, valamint a nonprofit szervezetekről, érdeklődnek a társadalmi kérdések, az önkéntes munka és az alulról jövő kezdeményezések iránt. Tudnak önállóan szervezni.

A tanulás eredményei (Learning outcomes)

A kurzus végén a tanulók:

- érzékenyen és kritikusan látják a világ dolgait
- felismerik a társadalmi kérdéseket és problémákat
- azonosítani tudják az állampolgárok és a kormány, a polgárok és a piaci szereplők, a különböző állampolgári csoportok (kisebbség, többség, különböző érdekcsoportok), illetve a polgárok és a környezet közötti feszültségeket
- felismerik a civil társadalom lehetőségeit és kihívásait
- felismerik a közösségi élet, a civil partnerség, a hálózatok és a publicitás iránti szükségleteket
- felismerik a társadalmi kérdésekkel való foglalkozás iránti igényt (előidéz kormányintézkedéseket kezdeményeznek, együttműködnek állami szervezetekkel, ellenőrzik az állami szervezeteket)
- civil társadalmi tevékenységeket kezdeményeznek (animálnak, facilitálnak, motiválnak)
- ösztönzik az aktív társadalmi részvételt, az önszerveződést és a hivatalos párbeszédet
- közvetítenek pártok között (konfliktuskezelés, érdekegyeztetés)
- helyesen és hatékonyan használják fel a civil szervezetekről szerzett jogi ismereteket
- hatékonyan alkalmazzák a kommunikációs technikákat (véleménycsere, érvelés, vita, meggyőzés stb.)
- jártasak a bizalomépítésben
- ismerik az együttműködés, a partnerség és hálózatok építésének módjait

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

- civil akciókat, programokat és szervezetek terveznek és szerveznek (potenciális partnerek megtalálása, bizalomépítés, egymás megértése, párbeszéd facilitálása, a nyilvánosság csatornáinak kialakítása és használata, partnerség és együttműködés felépítése, jogi lépések megkezdése stb.)
- alkalmazzák a civil társadalmi technikákat (hivatalos találkozók, rendezvények, kampányok, demonstrációk szervezése, toborzás, lobbizás, befolyásolás, tudósítás, civil szervezetek alapítása, alapnövelés, stb.)

Tartalom

1. Az önkéntes munka, a civil társadalmi részvétel, illetve az aktív állampolgáriság elméleti alapjai (szakismeret a civil társadalomról) és a magyarországi civil társadalom
 - a civil társadalom szükségessége a modern demokráciákban (modernizálódás, urbanizálódás, a hagyományos közösségek feloszlása)
 - a civil társadalom alapvető fogalmai (önkéntes munka, társadalmi tőke, közös értékek és érdekek, együttműködés, bizalom, hálózatok, nyilvánosság, civil társadalmi ethosz, stb.)
 - az önkéntes munka és az aktív állampolgáriság hagyományos és modern formái Magyarországon (történeti áttekintés, különböző modellek)
2. A civil társadalmi tevékenység szervezéséhez szükséges alapvető szerepek, kompetenciák, módszerek, eszközök és technikák – hatékony képességek, alapos tudás, attitűdök és ezek alkalmazása
 - Kezdeményezés – animáció, facilitálás ösztönzés
 - Segítő funkciók – információszolgáltatás, mediáció, kapcsolatok szervezése, szolgáltatások rendelkezésre bocsátása
 - Aktivizálás – önszerveződés, párbeszéd, hálózatépítés
 - Kommunikáció – a nyilvánosság csatornáinak kialakítása és használata, gondolatok megfogalmazása és kifejezése
 - Bizalomépítés, együttműködés, partnerség fejlesztése
 - Konfliktuskezelés, érdekegyeztetés, mediáció szervezése
 - Civil társadalmi technikák alkalmazása (találkozók szervezése, rendezvények, kampányok és demonstrációk szervezése, tagtoborzás, lobbizás, befolyásolás, tudósítás, tanácsadás, civil szervezetek alapítása, alapnövelés, stb.)
3. Gyakorlat és projektmunka
 - „best practices” és esettanulmányok elemzése
 - Tereplátogatás: az önkéntes munka és önszerveződés megfigyelése
 - Párbeszéd, ötletek és tapasztalatcsere civil aktivistákkal
 - Önálló projektmunka

Kurzus, oktatási módszerek / tanulási folyamat

15 hét (+ 3 hét írásbeli összefoglaló munka) egyetemi kurzus - szeminárium, 3 ECTS

- Előadás és vita az önkéntes munka elméleti alapjairól és az aktív állampolgáriságról
- Csoportbeszélgetés és vita a magyarországi civil társadalom aktuális helyzetéről egyéni szekunder kutatások és elemzések összefoglalása és a főbb tendenciák megállapítása.
- Különböző civil társadalmi tevékenységek és képességek megismerése és elsajátítása – idősebb hallgatók tanítják a fiatalabbakat, a fiatalok visszajelzéseket adnak
 - szakmai kirándulások eredményes civil társadalmi szervezetekhez (Alsómocsolád, Pécsvárad és Pécs) – terepmegfigyelések, vita és értékelés
 - tapasztalatcsere és ötletcsere idős civil aktivistákkal, csoportvita, eszmecsere a szervezetek vezetőivel, fogyasztóvédelmi képviselőkkel, környezetvédőkkel, lokálpatriotákkal, közösségfejlesztőkkel, civil társadalmi politikusokkal, hálózatépítőkkal
 - problémakezelés: vita: várható problémát okozó területek pl.: Hogyan tudok érdeklődést kiváltani? Hogyan sikerül fiatalokat bevonni és hogyan lehet őket ösztönözni?
- Tereplátogatás - egyéni megfigyelések értékelése, értékelő lapok segítségével
- Csoportviták: problémamegoldási stratégiákról
- Konferenciákon való részvétel a civil társadalom kihívásai (Pascal; Tanulás szabadsága, Youth 2004)
- A civil társadalmi képességek és technikák összefoglalása; javaslatlappal facilitált nyitott modulra – írásban a projekt összefoglalása
- Csoportos projektmunka
- Médiahasználat (internet, video)

Értékelés: aktív részvétel a csoportban és a vitában, prezentáció, jegyzetek, munkalapok, összefoglalás, írásbeli összefoglalás prezentációja, ötletek

Kurzusvezetők

Dr. Pavluska Valéria Ph.D., egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar; előadások: civil társadalom, non-profit szektor és non-profit menedzsment;

Dr. Kleisz Teréz, Ph.D., egyetemi docens, Pécsi Tudományegyetem, Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar; előadás: közösségfejlesztés

Vincze Csilla, ügyvezető Civil Közösségek Háza, Pécs; Nevelők Háza Egyesület

Külső partnerek

Balogh Anikó – Teleház Igazgató, Alsómocsolád; Bokor Béla – igazgató, Megyei Művelődési Központ Pécs és civil szervezetek képviselője a Baranya Megyei Önkormányzatban. Dicső László – polgármester, Alsómocsolád; Dr. Dietz Gusztávné – önkéntes jogi tanácsadó, Országos Fogyasztóvédelmi Egyesület, Budapest; Dretzky Katalin – titkár, Pécsvárad Várbarátok Köre Hajnal Zsolt – Civil Közösségek Háza; Kárpáti Árpád – Ifjúsági tanácsadó, Baranya megye; Kárpáti Kovács Zita – vezető, Pécsvárad Nyugdíjas Egyesület, Pécsvárad; Prucsiné Füzi Ildikó – Civil Közösségek Háza

Segédanyagok a kurzuson

- Anheier, H. K. (2005) Nonprofit Organizations. Theory, management, policy. London – New York: Routledge.
- Badescu, G. & Uslaner, E. M. (eds.) (2003) Social capital and the transition to democracy. London: Routledge.
- Bartal, A. M. (2005) Nonprofit elméletek, modellek, trendek. Budapest: Századvég.
- Cziike K. & Bartal, A. M. (2005) Önkéntesek és nonprofit szervezetek. Budapest: Civitalis egyesület.
- Keane, J. (2004) A civil társadalom. Régi képzetek, új látomások. Budapest: Typotex Kiadó.
- Miszlivetz, F. & Jensen, J. (1998) An Emerging Paradox: Civil Society from Above? In: Rueschemeyer, D., Rueschemeyer, M., Wittrock, B. (eds.) Participation and Democracy East and West: Comparisons and Interpretations. Armonk, NY: M.E. Sharpe.
- Pavluska, V. (1999) A nonprofit szektor. Pécs: JPTE FEEFI.
- RE-ETGACE Final Report (2004) Reviewing Education and Training for Governance and Active Citizenship in Europe – A Central and Eastern European Perspective. The Implications of the Research for Central and Eastern European Policy Design on Active Citizenship and Governance. Project Supported by the European Commission Framework Programme 5. Nijmegen: Nijmegen University.
- Salamon, L. M., Sokolowski, W. S., List, R. (2003) Global Civil Society. An Overview. Baltimore: John Hopkins University Institute for Policy Studies, Center for Civil Society Studies.
- Szabó, M. (2004): Globalizáció, regionalizmus, civil társadalom. Budapest: Századvég K.
- Touraine, A. (1997) What is Democracy? Boulder: Westview Press.
- Varga, A. T. & Vercseg, I. (2001) Közösségfejlesztés. Budapest: Magyar Művelődési Intézet.
- Vercseg, I. (2004) Közösségfejlesztő leckék kezdőknek és haladóknak. Budapest: Közösségfejlesztők Egyesülete. Parola-füzetek.

Kultúra modul

A művészet története és jelentősége, a művészet értelmezése. A művészettörténet alaptételei – történelmi és kulturális összefüggések a művészetben (Summer University of Jyväskylä, Finnország)

Az európai művészet a kultúrák és generációk közös európai kincse. Az európai kulturismeretek bővítése és az alapvető művészettörténeti koncepciók európai értelmezése, továbbá a művészet történelmi és kulturális összefonódásának felmutatása generációkon keresztül hozzájárultak ennek a tudatosításához.

Célcsoport

- Idős felnőtt hallgatók: Third Age University
- Fiatal hallgatók: Open University
- Önkéntes jelentkezők, akik már szakemberként dolgoznak, vagy akiket ez a munka érdekel („Múzeumi kísérők, tárlatvezetők”)

Nincs speciális feltétel. A kurzus elsősorban intergenerációs tanulási egység.

A tanulás eredményei (Learning outcomes)

A kurzus végén a tanulók:

- ismerik a művészettörténet alapvető felépítését
- ismerik a művészettörténet és a kultúra összefonódásait
- elfogadják és értékelik a generációk különböző véleményét
- meg tudják mutatni, hogy különböző generációk (vagy különböző kultúrákból származók) másképp reagálnak az egyes műalkotásokra
- felhívják más csoportoknak is a figyelmét ennek a tanulási folyamatnak a hasznára

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Tartalom

A modul két részből áll - kötelező és választható egységeket tartalmaz

1 rész:

- Bevezetés a művészettörténetbe, előadás:
 - A művészettörténet története és alapvető koncepciói
 - A vizuális művészet típusai
 - A művészettörténetesek eszköztára a vizuális kultúra kutatásánál
 - A művészet változásai és a művészek státusza különböző évszázadokban
 - A művészettörténet és a művészeti irányzatok befolyásoló hatása a művészekre, valamint a művészetről szóló irodalomra
- Kötelező irodalom: „A vizuális érzékelés határai” (Isd.: segédanyagok)
- Kötelező galérialátogatás; témák: Hogyan tudok önkéntes múzeumi kísérőként dolgozni (nyugdíjasok, gyerekek kísérete); LUMO 2007 kiállítás – vita néhány kiemelt műről (7. Nemzetközi fotóművészeti kiállítás) emigránsok, sokáig külföldön élt finnek kommentárjaival
- Választható IKT-Kurzus: akik még nem ismerik jól az internetet
- Szabadon választható: vizsga vagy írásbeli fogalmazások

2. rész:

- Gyakorlatok, műalkotások elemzése: vita műalkotások elemzésének különböző modelljeiről és megközelítési módjairól, közös gyakorlás: hogyan értelmezzünk és magyarázzunk el másoknak műalkotásokat
- Az információszerzés alapvető ismeretei (pl.: nemzeti és nemzetközi linkek)
- Feladat (pl: biográfiák keresése)

Kurzus és módszerek / tanulási folyamat

8 hét (1 rész - 4 hét; 12 óra és egy 1 órás videóelőadás; önálló tanulás választható: 8 óra IKT-Kurzus; 2. rész - 4 hét; 16 óra; önálló tanulás)

3 ECTS (Minimum), 5 ECTS (Maximum) minden feladat elvégzésért vagy sikeres vizsgáért

- Előadás, videóelőadás, vita
- Feladatok vagy fogalmazások csoportban vagy párokban
- Gyakorlatok, műalkotások elemzésének tanulása intergenerációs csoportban
- Kötelező feladat („A vizuális érzékelés határai” és cikkek)
- Vita a web alapú tanulás módszerének felhasználásával
- Múzeumlátogatás helyben szakértő múzeumi vezetővel, galérialátogatások
- Önálló tanulás internet: linkek és a témához kapcsolódó cikkek
- Választható: ITK tanfolyam (információs technológia és kommunikáció)
- Fogalmazás
- Vizsga

Értékelés: vizsga, a feladatok elkészítése vagy a fogalmazás megírása

Előadók

Főelőadó: Teija Luukkanen-Hirvikoski, MA (University of Jyväskylä / Department of Art and Culture Studies) közösen: Merja Karjalainennel, MA, programmkoordinátor (University of Jyväskylä / Open University); Sirpa Turpeinen, MA, Oktatási felelős („Szakszerű kísérők a kultúrában” és „Művészet a hosszú életért” Művészeti múzeum Jyväskylä); Professzor (emerita) Marjatta Marin (Socio-gerontológus), az UTA Jyväskylä elnöke; Milla Saajanaho, diák, andragógia szakos hallgató, IKT-tanfolyam felelőse; Anneli Hietaluoma, MA (a Summer University Jyväskylä rektora, az UTA Jyväskylä felelőse).

Külső partnerek

Open University / University of Jyväskylä; Department of Art and Culture Studies / University of Jyväskylä; Művészeti múzeumok Jyväskylä / Jyväskylä város

Segédanyagok

- „Katseen rajat” („A vizuális érzékelés határai”), ed. Lukkarinen/Elovirta
- Elektronikus publikációban megjelent anyagok (művészet, galériák, szakkönyvek) („Aikajana”: <http://virtuaaliyliopisto.jyu.fi/aikajana>) linkek. A linkek tanulmányozásához külön időkeretet kapnak a hallgatók önálló tanulás formájában.
- Videóelőadás: „A művészet határai” von Professor Annika Waenerberg (University of Jyväskylä, Department of Art and Culture Studies)

Foglalkoztatás és mentorálás

SeniorMent – Hogyan lehet tudást és tapasztalatot továbbadni? (University of Graz, Ausztria)

Sem a gazdaság, sem pedig a munkaerőpiac, de az európai civil társadalom sem engedheti meg magának, hogy az idősök tapasztalatai, ismeretei és képességei elveszzenek. A facilitálás mint megoldás az intergenerációs kapcsolatok kölcsönös hasznát jelentheti.

Célcsoport

Érdeklődők, akik átmeneti életszakaszban vannak: különösen idősebb menedzserek vagy szakemberek (ipar, szolgáltatóipar, közhivatalok), nyugdíjasok vagy nyugdíj előtt állók, akik kíváncsiak, hogy számukra a jövőben a mentorálás érdekes munka lehetne-e, fiatalok, akiket a téma érdekel (pártfogoltak)

motivációs levél

és/vagy interjú

A tanulás eredményei (Learning outcomes)

A kurzus végén a tanulók:

- el tudják dönteni, hogy mentorként akarnak-e dolgozni
- képesek konstruktív párbeszédet teremteni
- tudják, mit jelent az aktív meghallgatás
- helyesen át tudják adni saját tudásukat és ismereteiket
- informális tudását ismeri
- képesek gyakorlati tapasztalatcserére ösztönözni („Learning on-the-job”)
- tanácsot és visszajelzést / feedbacket tudnak adni
- képesek a bizalomépítésre - tekintet nélkül a generációs különbségekre és a csoporton belüli hierarchiára
- együttműködésekre ösztönöznek
- támogatják a hálózatepítést

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Tartalom

- A jelen és a jövő munkaerőpiaca – Milyen kihívások várnak rám? Hogy tudok bekapcsolódni a munkerőpiacba? (önkéntes munka, önálló vállalkozás stb.) Milyen fajta tudás és milyen fajta tapasztalatok keresettek? A modern munka világa - alapvető kérdések (a pártfogoltak munkakörei: globalizáció, projektmunkák stb.)
- Önszerveződés: Nekem való a mentorálás? Milyen feltételek mellett vagyok kész ismereteimet, és tapasztalataimat megosztani (civil társadalmi aktivista). Saját rejtett tudás megismerése: Mit tudok ténylegesen? Milyen tapasztalatokkal rendelkezem?: szakmai, társadalmi és módszertani képességeim: a számítógép aktuális használata
- A mentorálás eszközei és módszerei: Mit jelent a mentorálás? (a tanácsadó és a coach feladatától való elhatárolás), potenciálok elemzése, aktuális tevékenységek elemzése, megállapodások mentor és mentorált között (határidők betartása stb.), interjútechnikák (indirekt beszélgetés vezetése, feedback), tudásátadás, egyének krízis- és konfliktuskezelése
- Mentorálási projekt (fiatalokkal, munkanélküliekkel, egy év szolgálatmentes időszakban, szombat, vállalatalapítók) Hol találok piacot? Hogyan találok pártfogoltakat, mentorolást igénylőket? Érdeklődők kiválasztása, a mentoring projekt elkészítése, prezentáció

Kurzus módszerek / tanulási folyamat

13 hét projektmunkával, Szemeszterkurzus; 2,5 ECTS

- Előadások, viták; csoportmunka / pármunka (pl.: hogyan épít fel egy interjút, problémaelemzések)
- A fenti projekteket kiegészítve a résztvevők átfogó mentorálási projektet készítenek fiatalokkal, akik pártfogoltként vesznek részt a munkában és a modul kísérleti formáját ismerik (munkanélküliek, hosszabb fizetetlen szabadságot igénybe vevő személyek pl.: szombat, vállalkozásállapítók, stb.)

Értékelés: vita, aktív részvétel a csoportban a záró projekt prezentációja, feedback-vita, ahol a mentorok a pártfogoltaknak visszajelzéseket adnak, az egységek dokumentálása

Előadók

O.Univ.-Prof. (emeritus) Dr. Herbert Kraus, tanszékvezető: Szervezeti és Emberi Erőforrás Intézet University of Graz (1968-2005); Dr. Helfried Faschingbauer, szociológus, előadó University of Graz (1971-2002), a grazi Munkaügyi Centrum igazgatóhelyettese, majd igazgatója (1994-2002) (2002-2003) nyugdíjaztatása után önálló vállalkozó 2004 (Faschingbauer Consulting GmbH)

Külső partnerek

Technologiecentre of Deutschlandsberg GmbH és a deutschlandsbergi önkormányzat kooperációban, Munkaügyi Centrum Stájerország

Segédanyagok, kiadott anyagok; ajánlott irodalom:

- Carnegie, D. (2006) Wie man Freunde gewinnt: Die Kunst, beliebt und einflussreich zu werden (How to win friends and influence people, 1936). Frankfurt/M.: Fischer.
- Schönbacher, M. (2007) Mein Chef ist ein Arschloch, Ihrer auch? Von Machtmenschen, Feiglingen und Wichtigtuern. München: Goldmann.
- Sprenger, R. K. (2007) Mythos Motivation: Wege aus einer Sackgasse. Frankfurt/M. – New York: Campus.
- Whitmore, J. (1994) Coaching für die Praxis: Frankfurt/M. – New York: Campus.

A demográfiai fejlődés nagy kihívást jelent az európai egészségügy számára. Soha nem tapasztalt jelentőséget kap az európai polgárok egészségtudatának a fejlesztése. Ezt egészségtámogató programok segítségével lehet elérni.

Célcsoport

- A Provincial Association of Pensioners and Retired Persons A Coruña tagjai (idős felnőtt hallgatók)
- a gerontológia posztgraduális- képzés hallgatói - University of A Coruña (fiatalabb hallgatók)

Idős felnőtt hallgatók részére nincs speciális követelmény.

A tanulás eredményei (Learning outcomes)

A kurzus végén a tanulók:

- ismerik a legfontosabb kardiovaszkuláris rizikófaktorokat, és képesek ismereteiket átadni és elmagyarázni
- tudnak vitázni és érvelni a témáról
- értik és elfogadják az egészséggel kapcsolatos döntések különböző megközelítési módjait
- hatékonyan tudják alkalmazni az információs technológiákat
- a hétköznapi életben alkalmazzák a tanultakat az egészséges életvitel érdekében
- kritikus elemzést tudnak adni a kardiovaszkuláris rizikóval kapcsolatos cikkekről, tanulmányokról
- képesek összeállítani az egészséges életvitel és a kardiovaszkuláris rizikó témához anyagot, tudnak értekelni

Tartalom

Az egészségtudományok modul témája a szív- és érrendszeri (kardiovaszkuláris) rizikófaktorok, az ehhez kapcsolódó elméleti és gyakorlati tanácsok és az egészségi állapot:

- Hypertonia/magas vérnyomás (az artériás nyomás normál értékei és ingadozásai, az ezeket befolyásoló tényezők, napi rutinok kialakítása az értékek ellenőrzéséhez).
- Egészséges táplálkozás (a kiegyensúlyozott táplálkozás előnyei, táplálkozási piramis, a táplálék alkotóelemei szénhidrátok, zsírok, lipidek, proteinek, vitamínok, ásványi anyagok stb.).
- Dohányzás (szív- és érrendszeri betegségek, a do-

hányzás a perifériás vaskulopacia fő rizikófaktor, ez serkenti a lipidek szaporodását az artériákban, kiváltja a vazokonstriktációt és ez által megemelkedik az artériás nyomás).

- Kevés mozgás - ülő életmód.
- A mozgás és a kardiovaszkuláris rizikófaktorok (alapelvek: aktív életmód, torna, sport, fizikai erő, az aerob és anaerob mozgás különbsége).
- A stressz, és a kardiovaszkuláris rizikófaktor (Hogyan hat a stressz a szervezetre?: migrén, hypertonia, aritmia, immunrendszer stb, kognitív viselkedési terápiák, lazító gyakorlatok).
- Depresszió és szívbetegség (jellemző szimptómák fizikai és kognitív szinten, illetve a viselkedésben, idős-kori depresszió jellemzői, segítségnyújtás és kezelés; érrendszeri megbetegedések és a depresszió).
- Ösztrogének és a változás kora (korai és késői klimax, a változás korának fő jellemzői, hatása az érrendszeri megbetegedésekre).
- Diabetes; elhízás (rizikófaktorok a szív- és érrendszeri megbetegedésnél) - öröklött vagy személyes jellegűek (utóbbira érvényesek az ipari társadalmakban kialakult életviteli faktorok).
- Pszicho-szociális faktorok: egészséges viselkedésmód (szív- és érrendszeri megbetegedés rizikófaktorai, melyek vagy öröklött vagy személyes jellegűek, utóbbira érvényesek az ipari társadalmak életviteléből eredő faktorok, megelőző intézkedések).
- Szívműködés leállása: elsősegély (a sürgősségi eset és a sürgősség közötti különbség, az időseket érő, hirtelen fellépő esetek fő megjelenési formái: légzőkimaradás, fulladás vagy megfulladás, esés következtében combnyaktörés, erős szívroham stb.).

Kurzus és módszerek / tanulási folyamat

15 hét; 3 ECTS

- Hetente 2 egység, szakértő oktatók - összesen 32 elméleti és gyakorlati egység
- Önálló tanulás
- Audiovizuális segédeszközök (ppt)
- Speciálisan erre a modulra összeállított segédanyagok
- Ajánlott irodalom
- Videoanyag
- E-Learning Platform - oktatóanyag

Értékelés: a hallgatók folyamatos értékelése minden egységben megtörténik. Minden téma végén a szakértőtől kérdéseket kapnak a hallgatók, hogy szerzett ismeretüket és tudásukat rögzítsék. Az utolsó egységben a hallgatók közösen értékelnek. Minden hallgató témánként öt kérdést válaszol meg három válaszlehetőséggel, amiből csak egy helyes, ezek a tesztkérdések. A hallgatókat két homogén csoportra osztottuk és a kérdésekre sorban válaszoltak.

Előadók

Professor José C. Millán Calenti, PhD, gerontológus; Ana Maseda, PhD, biológus; Isabel González-Abraldes, pszichológus

Az oktatók nagy tapasztalattal rendelkező tanárok (undergraduate, post-graduate ill. doktorátus) és az idősök nem formális képzésében is jártasak (kiemelkedő az Active University for older People at the University of A Coruña), előadások számos idősekkel foglalkozó konferencián.

Külső partner

Provincial Association of Pensioners and Retired Persons, A Coruña

Segédanyagok

A modul előadásokból és vitákból állt, az egységeket média elemek egészítették ki. Oktatói anyagot a hallgatók (word, PDF formátumban) e-learning platform keretében kaptak. Ez segíti a különböző pedagógiai módszereket. A hallgatók használni tudják a University of A Coruña könyvtárát.

Információs társadalom modul – digitális kompetenciafejlesztés

Multimédia és kommunikáció (Brno University of Technology, Csehország)

Az új technológiák egyre inkább a hétköznapiak részeivé válnak Európában. Az új technológiák jó ismerete, a médiáról szóló alapos ismeretek nemcsak alapfeltételei a társadalomban való aktív részvételnek Európában, de teljes mértékben szükséges feltétele is, hogy ne záródjanak ki a társadalomból azok az idős felnőttek, akik nem tudtak lépést tartani a fejlődéssel.

Célcsoport

Fiatal és idős nyugdíjasok: a résztvevőknek informatikai és angol nyelvi alapismeretekkel kell rendelkezniük (MS Windows XP, Internet és e-mail), hogy tudják a számítógépet használni; illetve azok a nyugdíjasok (önkéntesek), akik jó számítógépes ismeretekkel rendelkeznek és meg akarják tanulni, hogyan tudják tudásukat másoknak átadni (családtagoknak, másik generációnak)

A tanulás eredményei (Learning outcomes)

A kurzus végén a tanulók:

- multimédiás kommunikáció segítségével kapcsolatot tudnak tartani barátaikkal
- digitális fényképeket tudnak feldolgozni, okmányokat tudnak szkennelni és kis prezentációkat tudnak összeállítani
- különböző felhasználói programokat tudnak telepíteni
- más generációk mentoraivá válnak - „Buddy”
- megtanulják elfogadni mások problémáit
- programot tudnak összeállítani közösségek részére, ahol beszámolnak a tanfolyam hasznáról

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Tartalom

Ezen a speciális kurzuson a résztvevők tovább lépnek a számítógép modern információstechnológiai alkalmazásán. Megtanulják, hogyan kell kép- és hanganyagot feldolgozni, archiválni és helyesen felhasználni. A feldolgozott információk vonatkozhatnak a hivatalos életre (rádió, TV, magazinok és újságok), családi és csoportos rendezvényekre. Az egyéni kurzusokon megtanulják a résztvevők a médiadigitalizálás elméleti alapjait és feldolgozási lehetőségeit is.

Az alábbi öt, interneten megtalálható médiaapplikációval ismerkednek meg:

- IrfanView
- WinAmp
- Skype
- Windows Movie Maker
- Speech synthesis

Különös figyelmet kapnak az alábbi alkalmazási lehetőségek:

- Zeneadattár (MP3)
- Digitális kamera, Webkamera, Szkenner
- Letöltés, telepítés és különböző programok megismerése
- Windows Movie Maker filmforgatáshoz

A „Buddy”-k nemcsak oktatóként szerepelnek, hanem egyfajta „példaképként” is meghívást kapnak a kurzusra, hogy ösztönözzék a hallgatókat, és megmutassák, hogyan lehet valakiből „buddy”. A résztvevőknek a kurzus végén záró prezentáció formájában be kell mutatniuk a Brno University of Technology University of the Third Age (A Harmadik Életkor Egyeteme) hallgatóinak széles körében, mit tanultak a projekt során.

Kurzus és oktatási módszerek / a tanulási folyamat

12 hetes kurzus, heti 2 órában/ 2 ECTS-nek felel meg

- maximum 15 résztvevő
- Gyakorlatok, kérdés- felelet
- Csoportmunka (Fotogaléria ...)
- Egyéni tanulási tanácsadás „Buddy”-k (külön kijelölt egységekben)
- Számítógépenként egy hallgató (számítógépterem a University of the Third Age, Department of Computer Science, Faculty of Civil Engineering)
- Felszereltség: PCs Multimédiás felszereléssel (fejhallgató, mikrofon és webkamera); beamer (kivetítő), digitális kamera, nyomtató, szkennelő

A résztvevők önálló tanulás keretében is hozzáférhetnek a számítógépekhez, hogy fel tudjanak készülni a záró prezentációjukra és gyakorolhassanak is.

Értéklés: részvétel csoportmunkában, a csoportmunka záró prezentációja

Előadó

Michal Vojkůvka MSc. (számítógép és mérnöki tudomány); asszisztens (Department of Computer Science, Faculty of Civil Engineering, Brno University of Technology); néhány egységben oktatók (önkéntesek) segítenek, akik maguk is nyugdíjasok, de jó számítógépes ismeretekkel rendelkeznek.

Külső partner

Association of the Third Age Universities of the Czech Republic

Segédanyagok a kurzuson

- Cseh nyelvű könyvek (J. Pecinovský: Upravujeme digitální; J. Lapáček: Počítač v domácnosti; J. Kuneš: Skype – telefonujeme přes Internet)
- Weblapok (speciálisan ehhez a kurzushoz: <http://www.vojkuvka.cz/addlife>)

Fenntartható fejlődés és fejlesztés modul Eszközök és módszerek a gazdasági és a regionális fenntartható fejlődéshez (University of Graz, Ausztria)

ADDING QUALITY TO LIFE THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

Az európai program egyik kiemelkedően fontos pontja az európai régiók és vállalatok fenntartható fejlődése és fejlesztése. „Helyi szintű tevékenységek” elvét követve különböző generációk bevonásával megvalósításra kerülhet az európai stratégia.

Célcsoport

Egyetemisták (földrajz, környezeti rendszerek szakos hallgatók), és külső, hasonló szakmában dolgozó szakemberek; bárki, akit a téma érdekel és nyugdíjas
Jelentkezési feltételek:

- Egyetemi jogviszonnyal rendelkező hallgatók, alapképzés után; motivációs levél,
- Külső résztvevők: motivációs levél és/vagy interjú az egyetemi program szervezőjénél

A tanulás eredményei (Learning outcomes)

A kurzus végén a tanulók:

- értik a fenntartható fejlődés fontos aspektusait
- a fenntartható fejlődés és fejlesztés elve alapján képesek különböző eszközöket és módszereket használni saját szakterületükön és a mindennapi életben
- képesek másokat ösztönözni a fenntartható fejlődés és fejlesztés projektjeire

Tartalom

A kurzus három részből áll:

1. rész (Bevezetés):

- Bevezetés a fenntartható fejlődésbe és fejlesztésbe (történet, aktuális fejlődési irányok és alapelvek)
- Bevezetés a gazdaság és a régiók változásmenedzsmentjébe
- Vita a globális rendszerekről és az interakciókról

2. rész (Módszerek):

- Rendszerek, hálózatok és érdeklődő csoportok elemzésének módszerei
- A regionális fejlődés és a gazdaság megítélésének módszerei
- Hatásdiagrammok

3. rész (Módszerek alkalmazása):

- Helyi és regionális programok folyamatai
- Beszámolók a fenntarthatóságról
- Európai és globális fenntarthatósági fejlődési és fejlesztési együttműködési programok

Kurzus, módszerek / tanulási folyamat

3-hetes kurzus, négy tömbösített egységben, 3 ECTS – külső résztvevőknek is

- Előadások
- Vita
- Csoportmunka
- Páros munka
- Interaktív közös műhelymunkák az igénylő csoportok képviselőivel
- „World Café”, mint interaktív módszer (<http://www.theworldcafe.com/>)
- Önálló tanulás: internet, irodalomkeresés, mint előkészületi forma

Értékelés: csoportmunka, szóbeli prezentáció, probléma-kezelés, tervek kidolgozása példák elemzése pl: változásmenedzsment; dokumentáció (részben páros munka - egy egyetemi jogviszonnyal rendelkező hallgató és egy idős felnőtt hallgató)

Előadók

Mag. Clemens Mader, Regional Centre of Expertise – Education for Sustainable Development Graz-Styria (RCE Graz-Styria), University of Graz; doktori munka témája: „Change Management in Regions – Transdisciplinary Change Processes in Regions”. Univ.-Prof. Dr. Friedrich M. Zimmermann, tanszékvezető, Földrajztudományi és területkutatási Intézet, University of Graz, volt Kutatási és tudástranszfer rektorhelyettes. Az RCE Graz-Styria-t 2006 novemberében alapították, része az UN Dekade programjának: Képzés a fenntartható fejlődésért és fejlesztésért (2005-2014). Célja a fenntartható fejlődés és fejlesztés érdekében tevékenyen közreműködni és az oktatást- képzést ennek jegyében támogatni.

Külső partnerek

Haus KB5 Kirchbach szolgáltató és szemináriumi központ; külső szakemberek előadása, vita (M. Spiecker, University of Witten/Herdecke, Germany; G. Vötsch, Zentralbank der Republik Österreich, Wien / Oszták Központi Bank, Bécs)

Technologycentre of Deutschlandsberg és a deutschlandsbergi önkormányzat

Segédanyagok

- Abouleish, I. (2004) Die Sekem Vision – Eine Begegnung zwischen Orient und Okzident. Mayer.
- Adomssent M. et al. (2006) Higher Education for Sustainability – New Challenges from a Global Perspective. Frankfurt/M.: VAS.
- Baer, W. (2002) Bildung und Lernen im Zeichen der Nachhaltigkeit. Schwalbach: Wochenschauverlag.
- Brundtland, G. H. (1987) Our common future. Oxford: Oxford University Press.
- Eigner, Ch. (2008) UN/FAIR Trade – Die Kunst der Gerechtigkeit. Wien: Springer.
- Ekart, F. (2005) Das Prinzip Nachhaltigkeit. München: C. H. Beck.
- Karl-Franzens-Universität Graz (2005) Nachhaltige Bildung für Alle. Graz: Leykam.
- Meadows, D. (1972) Die Grenzen des Wachstums. Stuttgart: Deutsche Verlags Anstalt.
- Nuscheler, F. (2005) Entwicklungspolitik. J. H. W. Dietz.
- Prahalad, C. L. (2002) The Fortune at the bottom of the pyramid. Upper Saddle River: Wharton School Publishing.
- Senge, P. (1999) Die Fünfte Disziplin. Stuttgart: Klett-Cotta.
- Senge, P. & Scharmer, C. O. (2004) Presence – An exploration of profound change in people, organizations and society. New York: Doubleday.
- Stiglitz, J. (2002) Globalization and its discontents. London: Penguin Books.
- Stoltenberg, U. (2005) Nachhaltigkeit ist machbar. Waldkirchen: Verlag Akademischer Schriften.
- UNESCO (2002) Teaching and learning for a sustainable development: A Multimedia teacher education programme.

ADDING QUALITY TO LIFE

THROUGH INTER-GENERATIONAL LEARNING VIA UNIVERSITIES

ADD LIFE Tool Kit

CZ

ADD LIFE European Tool Kit jako souprava nástrojů pro vývoj mezigeneračního vzdělávání na úrovni vysokoškolského vzdělání

Účelem je představit Vám nejlepší zkušenosti a získané poznatky v oblasti mezigeneračního vzdělávání, jež byly získány v projektu ADD LIFE. Máte-li zájem o to, aby se Vaše univerzita otevřela studujícím různých generací a chcete-li zjistit, jak se generace mohou učit od sebe navzájem, naleznete v tomto nástroji užitečné informace.

DE

Das **ADD LIFE Europäische Tool Kit** für die Entwicklung intergenerationellen Lernens im Universitäts- und Hochschulwesen

Dieses Tool Kit bietet Ihnen einen Einblick in die Erfahrungen, die im ADD LIFE Projekt in der praktischen Umsetzung intergenerationellen Lernens gemacht wurden. Wenn Sie daran interessiert sind, Ihre Universität für gemischte Altersgruppen zu öffnen und zu erfahren, wie Generationen voneinander lernen können, werden Sie in diesem Tool Kit hilfreiche Informationen finden.

EN

The **ADD LIFE European Tool Kit** for Developing Inter-generational Learning in Higher Education

This Tool Kit is designed to introduce you to the best practice in inter-generational learning developed in the ADD LIFE project. If you are interested in opening your University to mixed-age learners and investigating how the generations can learn from each other, you will find useful information in this Tool Kit.

ES

ADD LIFE, Tool Kit europeo para el desarrollo del aprendizaje intergeneracional en la educación superior

Este Tool Kit está diseñado para presentarle los mejores ejemplos prácticos en el aprendizaje intergeneracional desarrollados en el marco del proyecto ADD LIFE. Si usted está interesado en abrir las puertas de su universidad a alumnos de diferentes edades y en investigar cómo pueden aprender unas generaciones de otras, este programa contiene información de gran utilidad.

FI

ADD LIFE – eurooppalainen työkalupakki sukupolvet ylittävän korkeakouluopetuksen kehittämiseksi

Tämän työkalupakin tarkoituksena on esitellä ADD LIFE -hankkeessa kehitettyjä sukupolvet ylittävän opiskelun parhaita käytänteitä. Jos olet kiinnostunut avaamaan yliopistosi eri ikäryhmien opiskelijoille ja selvittämään, miten eri sukupolvet voivat oppia toinen toisiltaan, löydät työkalupakista hyödyllistä tietoa.

HU

ADD LIFE Európai Eszköztár intergenerációs oktatási programok fejlesztéséhez a felsőoktatásban

Az ADD LIFE Projekt Eszköztár betekintést ad az intergenerációs tanulás kísérleti programja során szerzett gyakorlati tapasztalatokba. Ha érdekelt abban, hogy felsőoktatási intézményében intergenerációs csoportban tanuljanak a hallgatók, bizonyára sok hasznos információt talál ebben az eszköztárban.

E-MAIL: add-life@uni-graz.at
DOWNLOAD: <http://add-life.uni-graz.at>

Fő partnerek: koordinátor: Grazi Tudományegyetem (AT); Brno Műszaki Egyetem (CZ); Londoni Goldsmiths Tudományegyetem (UK); Jyväskyläi nyári egyetem (FI); Pécsi Tudományegyetem (HU); A Coruña Tudományegyetem (ES); EUCEN – Egyetemi- és Főiskolai képzések Európai Hálózata (BE) | **Külső partnerek:** Deutschlandsbergi Technológiaközpont KFT – kooperáció Deutschlandsberg várossal (AT); A 3. életszakasz egyetemeinek Egyesülete (CZ); Tanulás a gyakorlatban Alapítvány (UK); Christian-Albrechts Tudományegyetem Kiel (DE); Nevelők Háza Egyesület – Civil Közösségek Háza (HU); Nyugdíjasok Tartományi Egyesülete, A Coruña (ES); EAEA – Európai Felnőttképzés Egyesülete (BE)

Full Partners: Koordinatorin: Universität Graz (AT); Vysoké učení technické v Brně (CZ); Goldsmiths University of London (UK); Jyväskylän kesäyliopisto (FI); Pécsi Tudományegyetem (HU); Universidad de A Coruña (ES); EUCEN – European University Continuing Education Network (BE) | **Associate Partners:** Technologiezentrum Deutschlandsberg GmbH – In Kooperation mit der Stadtgemeinde Deutschlandsberg (AT); Asociație universităților tinerilor veku (CZ); The Learning from Experience Trust (UK); Christian-Albrechts-Universität zu Kiel (DE); Nevelők Háza Egyesület – Civil Közösségek Háza (HU); Asociación Provincial de Pensionistas y Jubilados de A Coruña – UDP (ES); EAEA – European Association for the Education of Adults (BE)

This project has been funded with support from the European Commission within the framework of the Socrates Grundtvig programme. Grundtvig 1-project No. 229596-CP-1-2006-1-AT-GRUNDTVIG-G1 (2006–2008)